

LETNIK I.

MAJ 1929.

ŠTEVILKA 2.

Joža Lovrenčič:

CESTA IN NJEN VOZEL.

Povest iz XIV. stoletja.¹

LETO Gospodnje 1331.
Henrik, po božji milosti kralj češki in poljski, vojvoda koroški, grof Tirolske in Goriške in zaščitnik oglejske, tridentinske in briksenške cerkve, in patrijarh Paganoskrbita za nadižko = predilsko cesto, ki je žila, po kateri se pretaka zlata kri kupčije med severom in jugom. Trgovcem in njihovim voznikom in tovornikom zagotavljata varnost; ugnala sta roparske viteze in jih ustrahovala, ne pa še razbojniških tolpe, ki jih mika tuja lastnina in vabi cesta, vijoča se med strmimi, zarastlimi gorami skozi redka selišča in vasi, katerih prebivalci škripajo z zobmi ob raznih dajatvah in privoščijo gospodi, da ji cestniki delajo preglavice.

Patrijarh in kralj si pišeta pisma in si naznanjata svoje ukrepe, roparske družbe so pa na delu...

Minila je zima, snegovi so skopneli, v deželi je pomlad in suje zelenje in cvetje po dolih in gorah. V bukovju, ki zeleno valovi iz dneva v dan više v gore, se oglašča kukavica, lastovice so se vrnile in novinke iščejo streh, kjer bi postavile svoja gnezda; ozimno žito je že do kolena visoko in budi veselo upanje, pastir trobi v rog in poje in vriska ob govedu in drobnici, po njivah izročajo materi zemlji kmetje zadnje pomladanske posevke.

¹ Pričujočo povest je napisal pisatelj že l. 1925. Vsled raznih zaprek pa povest tedaj ni mogla iziti.

Mlado leto slavi svoj zmagoslavni pohod.

Tudi cesta ob Nadiži in Soči, ki je čez zimo samotno počivala, je oživela. Dan za dnevom škripljejo po njej težki vozovi in se vrstijo tovorniki; slovenska, nemška in češka beseda poganja konje proti jugu čez Predil skozi Bovec, Kobarid, Brišče, Šempeter. Ko zagledajo vozniki in tovorniki Čedad, se oddahnejo hvaležen pogled s tiho zahvalo jim vzplava na levo k Mariji na Staro goro in veselo zapokajo z biči, da dajo izraza veselju in zadovoljnosti, ker so srečno in brez nezgod privozili in pritororili do prvega cilja...

Pred gostilnico ob Slovenskih vratih v Čedadu so pri parnah — izpraznili so jih že — zarezgetali štirje konji in strigli z ušesi; iz klanca pred mestom so se jim oglasili upreženi ali otovorjeni, kot bi hoteli naznaniti, da jim bodo delali kmalu družbo.

Krčmar v gostilni je stopil k mizi, za katero sedita dva gosta v hodnični obleki in s široko krajnim klobukom na glavi. Mlada sta, močna in visokorastla, oči so jima jasne in bistre. Starejši je iztegnil roke in zazelhal — roki sta ko žrd in kdor ga je videl, ko jih je skrčil v lakteh in položil pesti na vzbočena prsa, bi dejal, da ima dvojna rebra in da bi mu bila igrača, prelomiti podkev.

»Vrča sta prazna,« je pogledal krčmar v posodi, ki sta počivali pred mladeničema na mizi. »Ali naj prinesem še vsakemu merico?«

»Pa prinesi, drugače bo čakanje pusto ko vaš post!« je odvrnil oni ki je zazdehal in se pretegnil.

»... ki ga Kobaridci ne marate!...« je navezal krčmar, se nasmehnil, pobral vrča in odšel točit, mlajši gost je pa rekel tovarišu:

»Dolgo ju ni, Trdan!«

»Dolgo, Drašček. Škoda, da sva se zapletla ž njima in jima dala besedo. Saj je šlo doslej na lastno pest tudi! Veš, Čedajci znajo govoriti in ju vijejo in izvijejo sebi volno, nam ostane pa prh.«

»Dobro si povedal, ho, pa kdo bi kaj dal na pogodbe, če nanese, da jih ne kaže držati in da po svoje bolje opraviš!«

»To je! Habadinu se samo čudim, da se veže... Kdo naj ima potem veselje tvegati nevarnost, če veš, da ti bodo v Čedadu odmerjali, koliko dobiš!«

»Flajbul mu je svetoval, ker je sam tudi tako delal, dokler si ni nagraabil toliko, da je danes pošten človek, ki sedi v Tolminu na gorkem. Prepričal ga je, da bo potem lažje spečal in spravil v denar, kar mu pride v roke...«

»Bomo videli, kako se obnese,« je rekel Trdan in utihnil, ker krčmar je prinesel vrča in ju postavil na mizo:

»Le dajta ga, takega v vaših gorah nimate. Iz patrijarhovitih vinogradov je. Kako težko sem prišel do njega! Peter, sin meščana Valentina, mojega dobrega prijatelja, mi ga je iztaknil in oskrbel. Zveze ima na vse kraje. E, pravim vama, sam češki kralj ne pije bolj šega...«

»Tebi je prišel pravit, kaj ima v kleti,« se je zasmejal Drašček.

Trdan je pa podražil krčmarja:

»Ne širokousti se Zanut! Če bi bilo tvoje vino res kaj vredno, bi v tvoji suhoti ne bilo pusto. Poglej, še muhe nimajo kaj opraviti tod!«

Krčmar ni utegnil zavrtniti pikre besede, ker pred gostilno sta se ustavila dva tovornika in klicala po parnah, nakar sta vstopila.

»Konji naj počakajo, prej postrežem vama,« je dejal Zanut in tovornika sta bila zadovoljna in sedla k svoji mizi.

* * *

V gostinju svetega Frančiška v spodnjem koncu mesta pri mostu čez Nadižo so bili tačas zbrani štirje možje v živahnem razgovoru, med tem ko je sedel za mizo pisarski človek, ki se mu je poznalo, da je zamenjal šolsko modrost že davno s taberno... Gosje pero mu je drselo čez belorjav papir, ki je ležal pred njim že skoraj do konca popisan.

»Boš kmalu gotov?« je pristopil k pisarju v meščansko povdarjeni obleki mož med tridesetim in petintridesetim letom in mu pogledal pod pero.

»Že končujem, gospod Piero!«

»Ko boš pri kraju, prebereš!« mu je dejal gospod Piero.

Pisar je še enkrat pomočil pero in toliko

da se je gospod Piero obrnil in posegel z nova v pomenek, ki so ga oni trije dalje pletli, že je bil gotov. Vstal je ob mizi in držeč v roki popisani papir, je dejal:

»Gospodje, pogodba je spisana, samo še vaših podpisov čaka!«

Četvorica mož se je okrenila proti mizi in gospod Piero je ukazal, naj prebere.

Pisar je bral v latinskem jeziku:

P o g o d b a.

Dne 14. majnika leta 1331. sta se sešla v Čedadu v gostinju svetega Frančiška nad Nadižo v navzočnosti gospoda Filipa de Portis, Miklava Kuzetovega imenovanega Flajbul, iz Tolmina, Peter, sin Valentinov, iz Čedadu in Braniver Habadinov iz Tolmina in sta se pogodila in sporazumela, in sicer, da bo imenovani Braniver zohun imenovanega Petra na cesti čo Eeljaka in mu bo izsledoval in naznanjal trgovce, katere bi potem Peter napadel in oropal. Braniver je pod prisego obljubil, da bo dobro in uspešno služil in se v ničem ne upiral, imenovani Peter se je pa zavezal, da mu izplača za omenjeno delo vsakokrat po dvajset grošev. Pogodbo in odgovarjajočo svoto založi imenovani Peter pri imenovanem gospodu Filipu, ki se obvezuje izročiti Braniveru vsakokrat vse kot je pogojeno in domenjeno in v tej pogodbi zapisano.

»Si slišal Braniver?« je vprašal Piero.

»Slišal in razumel« je odgovoril Habadinov.

»Jaz pa verujem in zaupam, da je tako kot smo se zgovarjali. Lahko vam z latinščino, ki ste hodili v meniške in še druge šole, jaz sem spotoma ujel, kar znam izven naše govorice,« je opomnil Miklav, imenovan Flajbul.

»Pa se še podpišimo, da pridejo potem na vrsto oni s huminske ceste!« je pozval Filip de Portis.

Piero in Braniver sta drug za drugim sedla za mizo in se podpisala. Isto je storil Filip de Portis, Miklav je pa dejal pisarju, naj ga on podpiše, sam je pa potem nerodno prijel za gosje pero in napravil ž njim debel križ na mestu, ki mu ga je pokazal pisar.

»Tako,« si je pomel nato Piero roke, »zdaj je vse domenjeno in urejeno. Glej, da bo lov obilen in da mi ne boš najboljših prihranil zase. Ne zaupam ti kaj prida kljub prisegi, ker te poznam, da si prevejan ptič. Iz Tolmina si ušel in jim lepo zmedel sled. Kdo bi si mislil, da postane vneti in zvesti birič biričev, ki je izvabil in pobil ljubavnega tekmeča, čez noč glavar piratov v tolminskih gorah! Torej le glej, ker če bi se mi zameril...«

»Ne boj se Piero! Kakor sva lepo skupaj

tabernala, verna druga, one dni v Tolminu in potem v Čedadu in Vidmu in še v Akvileji in potem spet v Tolminu, bova tudi dobro cestovala... Pravočasno izveš vse in ni ti treba kdove kakega piratstva, da bi prišel na svoj račun. Moji ljudje že znajo, kar pošljem ti jih, ko boš želel. Dren, Nagnoj, Glog, hej, to so dečki! In še dva sem danes pridobil — Trdana in Draščeka iz Kobarida. Pa tudi na Bovškem imam svoje junake...»

»Prav, če jih bom potreboval, mi jih pošljesh; ne bo zastoj!« je bil Piero zadovoljen.

»Če prej ne, za mesec dni o svetem Ivanu, ko imate tu glavni letni semenj, bodi pripravljen!« je rekel Braniver Habadin, stisnil Petru in še gospodu Filipu de Portis roko in ko se je še Flajbul poslovil, sta odšla iz samostanskega gostinjskega.

Krenila sta v klanec proti stolnici in zavila čez trg pred njo skozi glavno ulico pred Slovenska vrata.

Ko sta vstopila v Zanutovo krčmo, sta se ju Trdan in Drašček vzveselila, tovornika pa sta se pod mizo dregnila, se spogledala, poklicala krčmarja, plačala in odšla, ne da bi rekla »zbogom«...

Habadin se je zasmejal.

»Prepoznala sta me, Beljačana, pa sta jo pobrisala, ko da jima gori pod nogami. V Trnovskem klancu smo se srečali lansko leto... Če bi ostala, bi se lepo pomenili in bi jima povedal da se jih Habadin ne dotakne več, a da pride vendar na svoj račun...«

»Kako, kako?« je vprašal Trdan.

In Habadin je povedal, kako se je zmenil in dogovoril s Pierom, ki mu bo štel toliko, da se bo vsem dobro godilo.

Trdan ni bil zadovoljen.

»Le kaj te je premotilo, da si nasedel Čedadu,« je rekel. »Poglej, z Draščekom sva danes napravila boljše kupčijo!« In udaril je za pas, da je denar v njem zažvenketal...

»Ne silim te, da bi se držal z menoj pogodbe, a prav bi bilo. Poskusiš pač in potem boš videl, kateri posel je prijetnejši.«

»Boji se, da bi se ne mogel več postavljati s svojo močjo,« je pripomnil Drašček.

»Počemu bi človek še pri tem poslu služil gospodi, ko nas že tako dovolj pritiska in izmozgava, lasteč si zemljo in še nas s telesom in dušo!«

»Kar zadovoljni bodite, Kobaridci,« je posegel vmes Flajbul, da vas še pustijo tako pri miru, ko ste nagnali vikarja in živite po svoje!«

»Na svoji zemlji smo in imamo pravico!« je udaril Trdan s pestjo ob mizo.

»Kobariški duh,« se je nasmehnil Habadin, »ki hoče imeti povsod svoj prav in ne kloni

zlepa. Saj, saj je lepo, da se spominjate prošlih časov in budite in podžigate ljudi za svobodo očetov, a če mislite, da vam jo njihovi bogovi vrnejo, se motite!«

»Z besedo akvilejskih patrijarhov so te opojili in zastrupili, Braniver, in ni ti več do naših sporočil, čeprav si sprt z vsemi, ki imajo oblast v rokah,« mu je odgovoril Trdan.

Habadin je zamahnil z roko:

»Pustimo to! Daj mi roko, Trdan, da poskusiš cestovanje in prežo z mano. Drugo me ne briga!«

In segel mu je v roko in še Draščeku jo je stisnil ter je rekel:

»Zdaj popijmo, kar je še v vrčih, potem pa na konje, da bomo še za solnca v gorah!«

Popili so in Habadin je potegnil izza pasu denar in plačal vse, kar je bil prinesel Zanut na mizo. Zanut se je sladko priporočal, ko so odhajali, in z vrat je gledal, kako so se ročno vzpeli na konje, jih pognali in zdirjali izpred gostilne skozi Slovenska vrata proti goram...

»Ne bi hotel biti v koži kakega trgovca ali tovornika, če bi imel srečati to družbo!« je zamrmral Zanut in se vrnil v pivnico, da pospravi vrče...

* * *

Urno plove čez nebo bežen oblak, hitro leti ptica lastovica — oblak in ptico bi radi prekosili Habadin in njegovi tovariši na iskrih konjih. Švignili so že mimo Brnasa, zabobnel je pod kopiti nadižki most, v prastari cerkvi svetega Kvirina je odmel topot, v grobe bi ga slišali mrtvi, zbrani v pokoju ob tej cerkvi od blizu in daleč: dolinci in hribovci celo od Bovca.

Že peketajo konji proti Azli in Šempetru.

Mimogrede je obstal jezdecem pogled na razvalinah Urusperga, gnezda roparskih Villaltov, v katerih že dvajset let domuje mesto gospode golazen, kolikor je trpijo nočne ujede, ki so se naselile v razpoklinah ogromnega zidovja.

»Nam ne bodo imeli kaj porušiti,« je zaklical Habadin.

»Matajur, Mija, Vrh in Krn in bovški hribi so močnejše utrdbe ko Villaltov grič, kaj?« je menil Flajbul in se zasmejal.

»Škoda, da nimamo onele Landarske jame gori v naših krajih!« je obžaloval Drašček.

»Dovolj imamo drugih od Nadiže do Predila, Drašček. Sicer pa, saj nismo kruti, da bi se skrivali!« je dejal Trdan.

Švignili so skozi razvlečeni Šempeter, v stisnjeno dolino peketajo konji. Na desno se boči širokopleči Matajur, mogočno zarastel z gozdovi, med katerimi se tu in tam na poljih v rebri širijo novine, visoko pod vrhom pa se raztezajo sočni pašniki. Na levo rastejo

onkraj Nadiže holmi do Predola, kjer se vzpne v višino škrba Mija, v ozadju se pa dviga Stol z Vršanjo glavo in raztegnjenim Vrhom, ki se vleče prav do Soče pri Kobaridu.

Mija meče v dolino in v Matajur popoldansko senco, Vrh je pa še ves v zlatu solnčne luči...

»Ko da grem v nav, se mi zdi,« je začustvoval Trdan in strmeč v svetlobo, razlito nad Vrhom in dolino pod njim, pognal konja, da bi ga še hitreje nesel.

Drašček je ujel njegovo besedo in ga zažreval:

»V nav? E, Trdan, k Cvetani se ti mudi, k Cvetani! Bo že počakala, saj ni več daleč. Glej Brišče so pred nami, še Stupica in potem čez Rompet mimo Skale pod Srčnikom okoli Javornika, pa smo ob Nadižinem kolenu pri Kredu in že lahko pozdraviš Kobarid s pogledom. Počasi, počasi!«

Drašček je govoril vetru, ki je vel skozi sotesko ob Nadiži, katera je lagodno šumela po peščeni strugi med vrbjem in jelšami.

Trdan ni zaustavil konja; tudi Drašček mora pognati, če hoče jahati vstric s prijateljem kot Habadin ob Flajbulu pred njima. Habadin in Flajbul sta tudi pognala, ne pustita se preteči...

Uren je bežen oblak, brza je ptica lastovica: konji tekmujejo z njima...

Dalje prih.

Smrekar:

MISEL VSTAJA.

Tiho, neopaženo

lepa misel zvezdooka

kakor pravljlična devojka

hodi k meni v vas.

Zunaj diha noč, pomlad

s travniki kramljá, šepeče,

mesečina v snu trepeče,

potok žubori.

Tiho, neopaženo

kakor pravljlična devojka

moja duša zvezdooka

se iz sná budi.

ZLATA SRCA.

(Spisal Ciril Micheile — prevel F. Magajna.)

»KAKO čuden prostorček je to, Jimmy!« Deklica se je z živim zanimanjem ozrla po majhni restavraciji. Njen mladi spremljevalec, ki je bil zamaknjen v jedilni list, jo je s smehljajem pogledal.

»Pazi, da te ne sliši Franc! Lahko ti pokaže vrata« Glavni natakár se jima je že bližal in ju od daleč pozdravljal z najtoplejšim smehljajem. »Majčkена je ta restavracija, a on jo smatra za edino v Londonu.«

»Ah! gospod! Že dolgo vas ni bilo tukaj.« Mali Francoz si je trl roki v največji radosti. »In gospodična« Ona je danes prvič prišla posetit Les Coquelins, kajne?«

»Da; upajmo pa, da ne poslednjič, Franc,« je dejala deklica in se toplo nasmejala.

»Ah, nikakor ne!« Na natakárjevem obrazu se je zrcalila nepopisna groza nad sicer popolnoma nemogočo možnostjo, da bi najnovejše posetnice ne bilo več v goste. »Moji gostje, gospodična, pridejo enkrat radi tega, da vidijo, kako je — pozneje pa prihajajo še, ker vedo, kako je!«

Jimmy Lethbridge se je veselo smejal.

»Ali si čula, Molly?« je zaklical veselo. »Zdaj veš, česa pričakujem od tebe. Najmanj enkrat na teden, kajne, Franc?«

»Seveda, gospod. Mnogo jih je tudi, ki prihajajo vsak večer.« Od nekod je potegnili svinčnik in čakal naročila. »Nekoliko ostrig morda?« je zamrmral. »Izborne so nocoj: pristne Whitstables. Petelinčka tudi, gospod Lethbridge — z omeleto, izbrano salato...«

»To se prijetno sliši, Franc,« se je smejal Jimmy. »Sicer vas pa poznam: nič ne pomaga pričkatati se z vami, kadar sami izberete jedi.«

»To je moja dolžnost,« je dejal natakár in skomizgnil z rameni.

»Nadalje, kajne, buteljko kortona, ravno kar potegnjeno iz leda. Takoj.«

Franc je odbrzel, deklica se je pa ozrla čez mizo. V njenih rjavih očeh je bilo videti, da se zabava.

»Zdi se mi, da je Franc naravnost ustvarjen za tak prostorček. Bova morala še priti sem, Jimmy.«

»Prišla bova, kadarkoli boš želela,« je dejal mož mirno in deklica se je čez hip ozrla drugam. »Povem ti,« je nadaljeval z mirnim glasom, da te mnogo rajši privedem v tak prostorček kot pa v Ritz ali v kak drug sijajen hotel. Tega se doslej nisem upal storiti, ker sem se bal, da se boš dolgočasila. Meni ugaja tukaj; tako preprosto in pristrčno je vse.«

»Po čem sklepaš da bi se dolgočasila?« je vprašala deklica in potegnila rokavice z rok, ki jih je potem rahlo naslonila na mizo. Roke so bile prav krasne in nežne, okrašene samo z majhnim pečatnim prstanom, ki se je lesketal na levem mezincu. Skoro proti svoji volji se je njen spremljevalec zagledal v nje.

»Zato, dragica, ker samemu sebi ne zaupam; bojim se, da bi te ne mogel zadostno kratkočasiti. Bojim se tudi, da bi ti ponovno začel razkladati svojo ljubezen, kar mi je tukaj mnogo lažje storiti ko v obednici veslikega hotela.«

Deklica je otožno vzdihnila

»Oh, Jimmy; kako zelo želim, da bi te mogla ljubiti! Tako nepopisno dober in ljubezniv si mi bil vedno. Daj mi še nekoliko odloga, prosim te, potem morda...«

»Dragica moja mala,« je šepetal mladi mož. »Ne maram te siliti. Pripravljen sem čakati nate leta in leta, dasi ne maram čakati leta in leta.« Nasmehnil se je nekoliko temu. »Ne maram čakati leta dolgo, a če mi je dano na izbero tako ali pa nič, bom pokorno čakal, dokler želiš.«

Deklica se je zagledala v pečatni obroček na prstu. »Sama čestokrat pretresam to vprašanje,« je dejala, »in kadar neham, sem vselej ravno tam, kjer sem bila v začetku. Ne morem in ne morem se odločiti in vse razmotrivanje ne pomaga nič. Tisočkrat sem si že rekla, da sem nasproti tebi krivična, da...«

Hotel jo je prekiniti, pa ga je s smehljajem ustavila.

»Ne dragi moj prijatelj, proti tebi nisem pravična, pa reci, kar hočeš. Krivično bi bilo tudi, da te pustim čakati še dalje. Noben človek na svetu nima take pravice do druge osebe in vendar si baš tako pravico prilaščam sama. Taka so menda ženska pota.« Otožno se je nasmehnila.

»A jaz se ne protivim temu, dragica moja,« je ponavljal Jimmy nežno. »Sprejemem vse, kar mi moreš dati, pa naj bo še tako malo. Ne bom te vznemirjal, Molly; ničesar te ne bom prosil; osreči me sama, kadar bo taka tvoja volja. Dobro vem, dragica, da bo Peter vedno prvi. Upal sem, da ga boš pozabila; upam še vedno, da ga sčasom boš...«

Odkimala je z glavo in mož se je vgriznil v ustnice

»Tudi če ne, Molly,« je nadaljeval mirno, »zate samo bo krivično, če se udajaš praznim nadam. Da je mrtev, o tem ni več nobe nega dvoma; sama veš to; nič več ne nosiš zaročnega prstana — povej mi torej, si li pravična sama sebi? Pozabi mene trenutek in pomisli nase — kaj si boš pridobila s tolikim odlašanjem? Daj, dragica, predoči si dejstva, kakršna so!«

Deklica se je na kratko zasmejala, a njen smeh ni vseboval veselja temveč bridkost.

»Saj si jih, Jimmy — saj si jih. Vse, kar si mi naštel, rabim v razmišljanjih sama proti sebi.« Mirno ga je gledala preko mize. »Ali bi se zadovoljil, Jimmy — ali bi se zadovoljil v začetku — samo s prijateljstvom?«

»Da,« je odvrnil mirno, »zadovoljil bi se samo s prijateljstvom.«

»In me ne bi nadlegoval — ah — ne! odpusti mi, saj vem, da me ne bi. Zakaj, Jimmy, nočem, da se zgodi kaka zmeta. Ljudje mislijo, da sem prebolela, ker me vidijo, da hodim okoli; v nekem oziru tudi sem. Ampak nekaj sem izgubila pri tem, izgubila sem del same sebe. Bojim se, da ne bom nikoli več mogla ljubiti drugega. Rada te imam, Jimmy, ne moreš si misliti, kako zelo te imam rada — ne vem pa, če te bom mogla kdaj tako ljubiti, kot sem ljubila Petra.«

»Vem,« je mrmral on, »vem, a pripravljen sem tvegati vse.«

»Kako ljubezniv si!« je dejala leskečih oči. »Glej, in baš tukaj lahko opaziš, kolika krivica bi se ti godila. Vreden si vsega najboljšega, kar more dati najpristnejša ljubezen — jaz pa ti ne morem obljubiti ničesar.«

»Karkoli bom prejel od tebe, bo vse najboljše in najdražje na svetu,« je odvrnil Jimmy resno. »Rajši sprejemem od tebe najneznatnejše ko od kake druge ženske vse. Oh, dragica zlata!« je vzkliknil strastno. »Ni bil moj namen, da bi te mučil in vznemirjal nočoj, čeprav sem vedel, čeprav sem vedel, kako zelo nevarna je taka majhna restavracija, vendar te prosim, povej mi, ali res ne moreš reči »da!«! Prisegam ti, da ne boš nikoli obžalovala. In z najmanjšo trohico ljubezni bom zadovoljen.«

Deklica je nekoliko časa molčala; končno ga je z rahlim smehljajem pogledala v oči.

»Naj bo, Jimmy,« je dejala.

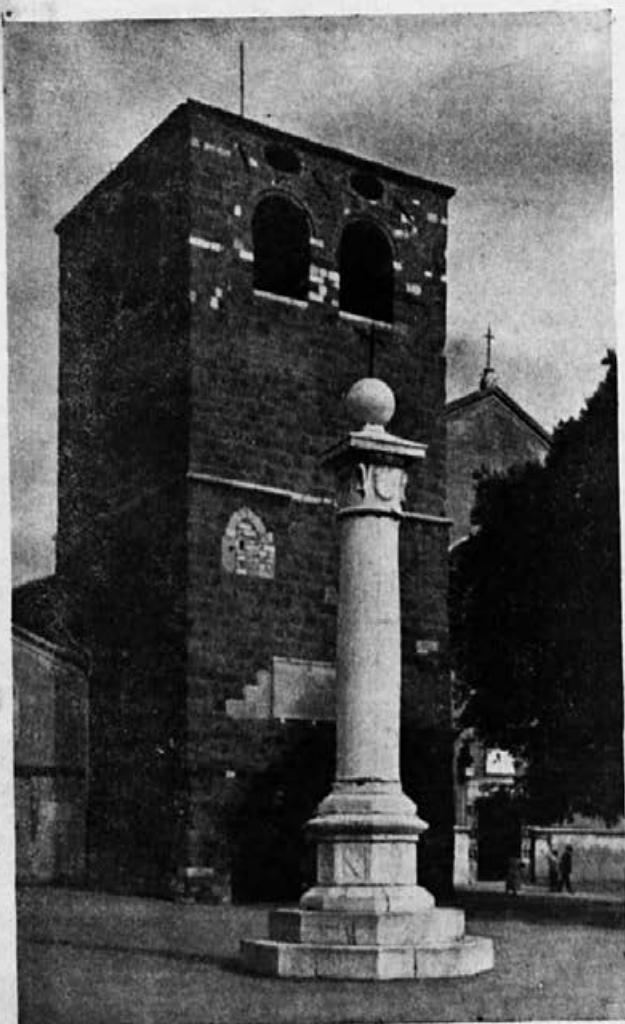
»Ali hočeš reči, da me sprejmeš, Molly?« je zaklical brez sapno.

Deklica je prikimala.

»Da, moj dragi prijatelj,« je dejala mirno. »Zgodi naj se, kakor želiš.«

Dve uri pozneje je Molly Daventry polagoma odšla po stopnicah navzgor v svojo sobo in zaprla vrata za sabo. Jimmy Lethbridge je ravnokar odšel; ravnokar ga je poljubila. In v njenih ušesih so še vedno šuštele njegove poslednje šepetane besede — »Moja neskončno ljubljena, moja miljena!«

Nekaj trenutkov je stala poleg kamina in se žalostno smehljala. Počasi se je obrnila in odprla posebno električno luč. Bila je tako uravnana, da je svetila naravnost na fotografijo mladega častnika, oblečenega v polni uniformi devetega huzarskega polka. In na

Stolp pri sv. Justu v Trstu.

posled je pokleknila pred mizo, na kateri je stala fotografija. Žarki luči, ki so razsvetljevali podobo, so ožarjali tudi njen obraz; drobili so se v njenih zlatih laseh in se iskrili v rosi, ki se ji je začela nabirati v očeh. Pet minut je tako brezgibno klečala, dokler se ji ni začelo zdeti, da so se ustnice mladega častnika na sliki začele kriviti v blagohoten smehljaj — smehljaj poln toplote in poln umevanja.

»Oh, Peter!« je šepetala, »Tvoj prijatelj ti je bil. Odpusti mi — moj edini in nepozabni — odpusti mi! Glej, zlato srce ima!«

In zopet je menila, da se ji je obličje na sliki toplo nasmehnilo.

»Samo ti si, moj Peter, prvi in edini v mojem srcu; samo ti boš ostal v njem do poslednje ure. A za teboj naj bo on, on, ubožec, ki je tako dober? Kajne, da razumeš, Peter? Razumeš ti, ki si vedno sovražil krivico in ljubil pravico. Toda, moj Bog nebeški! Hudo je, nepopisno hudol!«

Stegnila je roko počasi in se doteknila velikega srebrnega okvira z majhnim pečatnim obročkom.

»Tvoj prstan, Peter!« je šepetala, »tvoj prstan, ki mi je tako drag!«

Naglo je pritisnila prstan na ustnice in krčevito zaplakala.

2.

V neki stranski ulici, v bližini High Streeta v Kernsingtonu, se je ta neverjetna stvar dogodila. Samo dva meseca sreče je poklonila usoda ubogemu Jimmyu. Cinično mu je pustila, da se je približal svoji poroki, da je samo štirinajst dni manjkalo do nje, potem pa — — —

Nekoliko sekund je samo strmел in ni mogel verjeti svojim očem; strmел je, kakor strmi človek, kateremu se nenadoma zmračí um. Tam, na nasprotni strani ulice, je stal Peter sam in vrtel kljuko lajne; njegov prijatelj Peter, ki ga je pred tremi leti vojaško poročilo prištelo med mrtve! Isti Peter, katerega je neki narednik videl pasti v boju in ki leži pokopan nekje na daljnem bojnem polju. In ta Peter igra sedaj na lajno po londonskih ulicah!

Jimmy Lethbridge je stopal čez ulico proti njemu kakor napol omamljen človek. Ko se je bližal, se mu je igralec topo nasmehnil in s prosto roko segel po svojem pokrižu. A kmalu mu je iskreni smehljaj izginil raz ustnici; nezaupno je gledal na bližajočega se moža.

»Moj Bog, Peter!« je vzkliknil Jimmy hrupavo. »Čemu počenjaš to?« Ko je še govoril, se je od nekod približala mlada deklica in se braneče postavila na Petrovo stran.

»Kaj vas pa to briga?« je vprašal igralec. »In koga, pri vragu, imenujete Petra?«

»Ti stara kost,« je jecljal Jimmy, »ali me ne poznaš?«

»Ne!« je odvrnil oni togotno. »Ne poznam vas in tudi vas ne maram poznati!«

»Kak vsiljivec je to, kaj ne, Bill!« je žvrgolela deklica.

Jimmy Lethbridge še vedno ni mogel razumeti položaja. »Dobri Bog!« je mrmral. »Ti igraš na lajno!«

»Poslušajte me, gospod guverner!« V Petrovem glasu se je skrivalo nekaj pretečega. »Nočem, da povzročite kake neprijetne prizore tukaj. Policija me itak ne gleda preprijazno in ta prostor tukaj je še najboljši.«

»A zakaj nisi obvestil svojih prijateljev, da si se povrnil?« je vprašal Jimmy vznemirjeno. »Vsaj svojemu očetu bi sporočil in meni.«

»Poslušajte me, gospod,« se je oglasila deklica. »Bill nima drugega na svetu kot me»

ne. Ali ni res, Bill?« Obrnila se je k možu, ki je prikimal.

»Jaz sama in edina sem, ki skrbi zanj.« je nadaljevala. »Ne dopustim, da bi se kdo poskušal vriniti med naju in nočem tudi, da bi ga kdo nadlegoval.«

»Ali hočete reči...« je začel Jimmy omošteno in umolknil. Končno se mu je začela svitati resnica. Umevati je začel, dasi še ne vsega. Po nekakem čudežu je Peter ostal živ in ni bil ubit; Peter je stal tu pred njim — nov Peter je to bil; Peter, ki je popolnoma izgubil spomin na preteklost, in čigar um je bil tako prazen ko čisto omita tabla.

»Koliko časa se preživljaš na ta način?« je vprašal mirno.

»To vas čisto nič ne briga,« ga je ostro zavrnila deklica. »On vam ni nič; on je samo moj in jaz edina skrbim zanj.«

Niti za en sam trenutek se Jimmy ni obotavljal, a globoko v svojem srcu je čul glas, ki mu je šepetal: »Ne bodi nespameten! Povej se in reci, da si se zmotil. Poberi se od tu! Molly ne bo nikoli izvedela.« In če so se mu za trenutek stisnili roki krčevito v pesti v tej nenadni, siloviti a ostudni izkušnji, mu je glas, ko je spregovoril, ostal hladen in miren.

»Motite se,« je dejal in nežno pogledal deklico. »Meni je on mnogo. Moj najboljši prijatelj je; prijatelj, katerega sem štel že med mrtve.«

Peter se je sedaj zagledal vanj in pozabil celo na ročko lajne.

»Ne spominjam se vas, guverner,« je rekel in Jimmy se je stresel ob počestnem naglaševanju teh besed. »Spomin se mi je nekako izgubil in Lizika pazi zdaj name.«

»To vidim,« je dejal Jimmy. »Hvala vam, Lizika, tisočkrat hvala! Rad bi pa videl, da bi oba prišla nocoj v to hišo.« Napisal je naslov svojega stanovanja na košček papirja. »Pomeniti se moramo, kaj bi bilo najbolje storiti. Glejte, Lizika, krivično bi bilo zanj, da živi tako naprej. Poskrbeti moramo, da ga preišče dober zdravnik.«

»Zadovoljen sem biti tak, kakršen sem,« je dejal Peter, »in ne maram, da bi me zdravnik niki mrevarili.«

»Najbolje bo da greva, Bill.« Deklica se je obrnila proti njemu. »Gospod je videti dober. Ampak...« Srdito se je obrnila okoli. »Ne boste mi ga vzeli, razumete? On je moj — samo moj!«

»Hočem, da ga privedete nocoj na naslov, ki sem vam ga dal,« je rekel Jimmy resno. »Nočem vam ga odvzeti in tega ne bom poskušal, to vam obljubim. Obljubiti mi pa morate, da ga privedete. Radi njega samega zahtevam to.«
(Dalje.)

Fr. Jaklič:

KOVAČ ROŠEL.

3.

PRIŠEL je semanji dan. V sklenjeni vrsti so primahali Krajinčanje s svojo živino.

»Doli s štungeltom!« je donelo po Zdenski Rebri. Zdenci so postavili ob cesti močno stražo, kateri je načeloval Trdež. »Plačajte!« so vpili. »Nikoli!« so odvrčali došli sejmarji. Zagnali so se v Zdenske vrste in jih pretrgali. Trdež je hitel v graščino po graščarje. Ti so začetkoma gledali ob strani, ko jim je pa Trdež zagotovil dobro nagrado, so nasadili bajonete in potisnili množico naprej.

»Šta?«

Krajinčanje so nekoliko osupnili, ko so videli, koga so dobili Zdenci na pomoč. Toda da bi si dali zdaj potegniti štungelt iz žepa, se jim je zdelo vendar preneumno.

Oni, ki so bili bolj vročekrvni, so pobirali kamenje in ga lučali Zdencem v hrbet ali v glavo in še graničarjem niso prizanašali, vendar so pa bili med njimi tudi taki, ki jim je nastop graničarjev podrl srce in jim zmešal glavo, da niso vedeli, kaj bi počeli.

Ti so plašljivo zrli za kovačem in uhajali so jim vzkliki:

»Rošel! Rošel!«

Na glasu se je poznalo, da iščejo pomoči.

Rošel je videl, da bodo Krajinčanje takoj na kolenih, ako pridejo graničarji z bajoneti do njih in da potlej ne bo samo štungelt dovolj, da bo še kaj drugega.

»Obrnite živino proti njim. Zaženite jo vanje!« je kričal Rošel in je sam udaril po bližnjih bušah² in zavpil nad njimi, da so kar poskočile. »Po živini! Udarite!«

Oni, ki so ga razumeli, so okrenili živino hitro proti graničarjem, jo poganjali in plašili, da je žival vsa brezumna dirjala, kamor so jo zavračali.

Zdaj ni nihče več premišljal. Kričalo in vpilo se je vsevprek in bilo po živini, da ni zbesnela samo krajinška živina, temveč je postala nemirna tudi druga živina in je začela dirjati, ker jo je plašil hrup in vrišč, ki so ga delali Krajinčanje.

Nastalemu metežu tudi graničarji niso bili kos. Ljudi so hoteli pomirjevati, pa jim je pridivjala splašena živina nasproti, nevarna vsemu, kar ji je bilo na poti, tembolj, ker je bila večinoma z verigami v pare speta.

Ta ni imela strahu pred bajoneti in svinčenkami. S povešenimi glavami in s povzdigi-

¹ Kaj je?

² Buša je bila majhna pa močna živina domače pasme.

njenimi repi je rjoveč drla slepo naprej, razdražena od pretepanja in plašljivega kričanja.

Kdor se ni umaknil, je bil v nevarnosti, da pride pod roge ali bo pa pohojen.

Tedaj niso bežali samo Zdenci, tudi graničarji so jo pocedili raz Reber in iskali zavetja.

Končno so ostali na sejmišču Krájinčanje sami, hudi kakor ose. Kar ni opravila njihova živina, naredili so sami in so razgrajali po sejmišču, da je vse bežalo pred njimi v strahu, da so pobesneli.

Gračinski pisar, ki je v »kancliji«, ki jo je imela graščina v mežnariji, čakal s svojimi biriči na davščino, je pustil vso prtljago in je bežal v spremstvu svojih biričev, ker se je zbal, da bi ga Krájinčanje ne položili na klop, ki je bila pripravljena za tiste, ki bi bili hoteli unesti davščino, ako bi jih bili zasačili biriči.

Tako ni bilo na sejmišču nobenega več, ki bi pobiral štungelt ali davščino od kúpa. Ker so se drugi sejmarji tudi razleteli na vse strani, da so se oteli meteža, so ostali Rošel in tovariši sami.

»Krájina! Le vkup!« je vpil Rošel še ves spehan in razdražen. »Ali ste videli, kaj Krájina zmore? Kje je še kdo, ki bi se nam zastavljaj?«

»Pošast! To smo jih!«

Ni Zdenca, ni graničarja! Izlepa si niso dali dopovedati, zdaj so pa dobili štungelt. Po grbi smo jim dali. Še graničarjem smo pokazali pot. Glejte!«

»Hahaha! Dali smo jim!«

Tam okrog sejmišča je pa še divjala živina, meketale so splašene ovce in koze, ker jim niso dali miru krájinški pastirji, ki jim je ugajalo, ko so videli, kako beže ljudje pred njihovo živino.

»Brrr! Bahaa!«

»Hahaha!«

Okrog Rošelna so se zbirali Krájinčanje presenečeni nad vsem, kar se je zgodilo.

Štungelt so se branili dati, so pa semenj razgnali. Niso bili ušli samo Zdenci, tudi graničarji so tekli, kar so jih noge nesle. Vsi sejmarji so se razpršili in nikogar več ni bilo blizu.

Vsakemu je bilo jasno, da brez sejmarjev ni sejma in Krájinčanje so prav dali Rošelnu, ki je vpil:

»Tukaj smo opravili! Krájinčanje med seboj barantamo lahko doma.«

»Bome dal«

»Naša volja je zmagala. Zdaj pa gremo. Otroci in pastirji naj pomirijo živino in jo zaženo domov. Naj bo pomešana, kakor je. Proti Krájini naj jo zavrnejo, pa naj se pase

do doma po grmovju. Doma bo pa že našla pravo stajo. Dovolj je pametna. Mi smo na Rebri opravili. Kdor se je imel s sv. Antonom kaj pogovoriti, naj odloži za drugekrat. Danes ni čas za take pomenke. Gredeč bomo pa še za Zdenci pogledali.«

»Ti nas morajo pomniti!«

»Trdež je nam grozil! Puščati je nam hotel. Vojake je najel, da bi nas pretaknili. Ta nas mora prositi odpuščanja!«

»Bálimo! Bálimo!«

Največji razsajači so se vsuli raz Reber v vas, za Zdenci, pobiravci štungelta.

4.

Tako viharnih dni je Zdenska vas še malo doživela kakor takrat.

Že zjutraj so spravili graničarji vso vas na noge. Potem so se pa čudili nepreglednim čredam krájinške živine, ki so jih gnali skozi vas. A niso bili še ugotovili, kaj neki bi vse to pomenilo, ko se je bučanje semnja neznanško okrepilo. Človeško vpitje se je mešalo s tuljenjem živine. Vreščanje preplašenih sejmarjev se je družilo z razdraženim vpitjem v vihar, kakor je ob hudi uri, ko se sliši samo hrup in vršanje, pa se ne vé, kaj ga povzroča in odkod prihaja.

»Kaj pa je to? Kaj se je zgodilo?«

Tedaj so že drveli posamezniki raz Reber in za njimi so drli celi tropi, pred njimi pa je šel obupni glas:

»Krájinčanje bodo vse pobili! Podivjali so!«

Nihče ni utegnil pojasnjevati, kaj se je vendar dogodilo, zakaj bežečim je strah povečal oči, stiskal srce in jim poganjal noge, da bi bili prej iz nevarnosti, ki jim je bila za petami.

Za njimi so pa že pribežali kakor preplašeni zajci, ki jim je lisica za petami, gospodarji semnja, mogočni pobiravci štungelta.

»S kamenjem nas hočejo pobiti! Branite nas!«

»Jezus! Jezus!« so zagnale žene in sklepale roke. »Za pet ran božjih! Kaj je vendar!«

Možje pa niso utegnili razlagati. Ta je skočil v temni hlev, oni se je pogreznil v klet, a drugim se je zdelo najbolj varno v zapčku. Nobeden ni hotel ostati Krájinčanom na poti. Najbolj varno se jim je zdelo za močnimi zapahi.

Niso bili še vsi Zdenci v skrivališčih, ko so že Krájinčanje hrumeli po vasi. O, kako so bili hudi v besedah!

»Kje so pa tisti, ki so nas hoteli oropati? Jim bomo že pokazali. Kje je kdo, da ga razčesnemo?«

(Dalje prihodnjič.)

Tržaška luka. — Pogled na nabrežje z Lloydovo in prefekturno palačo.

Zacharius Topelius:¹

SAMPO LAPPELIL.

(Finska bajka. — Prevedel Peter Butkovič.)

ŽIVELA sta Laponec in Laponka v deželi, ki se imenuje Laponija in je položena še višje proti severu nego Švedija, še višje nego Finlandija. Laponci nimajo ne obdelanih polj, ne velikih gozdov in tudi ne pravih stanovanj. Prebivajo pa v šotorih, v katere gredo po vseh štirih skozi odprtino pri tleh.

Srečna je ta dežela. Skozi pol leta je tam vedno svetlo; kajti solnce ne zaide z nebeškega obzorja. Drugega pol leta pa je vedno temno in edino zvezde razsvitljajo dolge zimske noči. Skozi deset mesecev je mogoče

¹ Veliki in slavni finski pisatelj Zacharius Topelius je bil rojen 14. januarja l. 1818. v Nykerleby na Finskem. Šele 23 let star je bil glavni urednik lista »Helsingfors Tidningar«. L. 1854. pa je postal profesor zgodovine na vseučilišču v Helsingforsu. Umrli je 12. marca 1898. Poleg nešteti literarnih del je napisal lepo število prav krasnih bajk. Te so polne življenja in radosti ter globoke vere v Boga. Zelo je ljubil otroke in jih imel na svojem stanovanju v Björkuddenu vedno okoli sebe. Nekaj njegovih bajk bomo skušali podati tudi našim otrokom.

voziti na saneh, ki jim pravijo Laponci »pulkas«. V te vpregajo mesto konj severne jele (rene), ki niso večji od ponijev. Ren ima lepe roge in ljubko glavo z velikimi, milimi očmi. Nenavadno hiter je in ne pozna nikakih zaprek v veliko radost teh Laponcev, ki imajo edino željo, da bi sneg nikdar ne kopnel.

Ta Laponec torej in ta Laponka sta bivala v Aimio, blizu Tenajoke in reke Tane. Te kraje najdete na zemljevidu.

Okolica je bila divja in pusta, a ta dva sta si domišljala, da ni nikjer sneg bolj bel, nikjer zvezde bolj jasne in polnočna zarja bolj krasna. Postavila sta si po laponski navadi šotor iz brezovih vej, katere so bile vtaknjene v sneg, zgoraj pa lepo povezane. Bilo je, kakor da bi bila sladkorjeva glava pokrita z renovimi kožami. Prav na vrhu je bila odprtina, skozi katero je uhajal dim od ognjišča, druga odprtina na spodnji strani pa je bila za vrata. Oba Laponca sta bila zadovoljna s šotorom. Bila sta prepričana, da je toplo in udobno v njem, četudi sta spala na snegu. Imela sta sinka, ki sta ga imenovala Sampo, kar pomeni »bogastvo«. Sampo je bil res bogat, saj je imel dve imeni. To pa je bilo tako:

Nekdaj so mu popotni ljudje dali nekoliko koščkov sladkorja, ki je bil podoben strdelemu snegu. Sampa so pobožali po rdečih licih in ga nazvali »Lappelil«, kar pomeni

mali Laponec. Edino ta beseda jim je bila znana v laponskem jeziku. Materi Sampe je to ime silno ugajalo, ker je bila kar očarana od tujcev in sladkorja; zato je tudi po njih odhodu sklenila imenovati sinka »Lappelil«.

»Sodim, da je Sampo lepše ime,« je rekel oče nekoliko užaljen. »Sampo pomeni »bogastvo«, naš Sampo pa mora postati kdaj kralj Laponije. Imeti mora tisoč renov in vladati mora čez petdeset šotorov laponskih. Boš videla, da učajava to.«

»Da, a Lappelil zveni tako milo,« se je upirala Laponka in imenovala vedno le tako svojega sinka. Oče pa mu je že odzdavna rekal le Sampo.

Vsekakor pa Sampo ni še bil krščen, kajti v ti okolici je bilo le malo duhovnov.

»Prihodnje leto pojdemo ž njim v cerkev, da ga krstimo,« je pravil mož včasih. Odkladala sta pa iz leta v leto in tako je bil Sampo še vedno pogan.

Deček je imel črne lase in rjave oči, debel nos in široka usta, prav kakor njegov oče. V Laponiji je namreč vzor lepote debel nos in usta, ki segajo od ušesa k ušesu. Za svojo dobo — imel je šele osem let — je bil že dovolj pripraven: imel je že lastne drsalke, na katerih je prišel že do reke Tane, in malega rena, katerega je vpregal v »pulke«. Ko je sankaril sredi zametov, se je videl oddaleč le njegov mali čop črnih las.

»Ne bom imela prej miru, dokler ta otrok ne bo krščen,« je govorila Laponka. »Naj ga volkovi dohité ali ren iz Hysi sreča, ki ima zlate roge, takrat se Bog usmili nesrečnega malčka!«

Lappelil je slišal te besede. Takoj ga je začel zanimati ren z zlatimi rogovi.

»Prelep mora biti,« je rekel. »Zapregel bi ga v sani in zdirjal ž njim prav do Rastekaisa.«

Rastekais je bila visoka gora, kakih pet ali šest milj od Aimio.

»Tiho bodi!« ga je ozmerjala mati. »Ali ne veš, da biva na Rastekaisu Hysi in lepo glavčki?«

»Kdo je ta Hysi?« je vprašal Sampo.

To vprašanje je pripravilo Laponko v zadrego. Ta otrok je hotel vse vedeti!

»Moja krivda je,« je pomislila. »Čemu sem govorila o tem pred njim? Pa ga bom sedaj ostrašila.«

»Moj dragi Lappelil,« je rekla, »nikar ne hodi do Rastekaisa! Tam biva Hysi, kralj gorâ. Celega rena pogoltne naenkrat, otroke pa požira kot muhe.«

Sampo ni ničesar odvrnil, sebi pa si je dejal:

»Rad bi videl tega kralja gorâ, četudi le oddaleč.«

* * *

Prišlo je rojstvo Jezusovo.

Bila je nepretrgana noč, ni bilo ne zore, ne poldneva, ne mraku; le noč in samo noč. Sicer je svetil mesec in so migljale zvezde v polnočnem svitu, Sampo pa si je želel solnca. Dolgo ga ni že videl. Ni si želel povratka poletja, kajti spominjal se je še komarjev, ki so grozno pikali; hotel je svetlobe, da bi mogel tekati na drsalkah.

Nekega dne popoldne (bila je temna noč) je rekel Laponec sinu:

»Pridil! Ti nekaj pokažem.«

Sampo je po štirih prilezel iz šotora in se zaupno ogledal naokoli. Na južni strani je opazil na obzorju rdečkast pas.

»Ali veš, kaj je to?« mu je rekel oče. »To je napoved solnca. Jutri ali pojutranjem se nam pokaže. Poglej ta rdečkast svit na vrhu Rastekaisa!«

Sampo je videl, kako se je sneg na visokem vrhu Rastekaisa rdeče pobarval, in si je vnovič predočil, kako lepo bi bilo gledati kralja gorâ — oddaleč.

Premišljal je o tem že celi dan, posebno pa ponoči. Ni mogel zaspiti. Vzel je renovo kožo in se zmuznil potihoma iz šotora. Mraz je rezal do kosti in sneg je škripal pod nogami, Sampa Lappelila pa ni zeblo in se za mraz niti zmenil ni. Imel je sicer na sebi dobro podloženo obleko in močne rokavice. Ker ni imel drugega opravka, se je oziral po zvezdah. Pa je zaslišal svojega malega rena, ki je grebel s kopitom v snegu.

»Ko bi nekoliko pojezdil?« je rekel Sampo samemu sebi.

In ni pomislil niti trenutek. Zapregel je rena v sani in zdirjal ž njim kot strela po ravnini tja proti Rastekaisu. Prejezdil je zamrznjeno Tano, ki meji Švedijo in Norvegijo, ne da bi to opazil.

Peval je na vse grlo prelepo pesem škofa Franzena, ki je zelo priljubljena pri Švedih in Fincih:

Teci, ren moj, hitrih nog!

Dolga je pred tabo pot,

kratek pa je dan.

Glej, volkovi tulijo

in ljudi napadajo —

blizu je njih stan.

Lepo pravi pregovor: »Ne kliči volka iz gozda!« Še ni Sampo končal pesmi, ko so pridrveli volkovi za sankami in se skušali vreči na rena. Sampo se ni bal, ker je dobro vedel, da se ne more noben volk meriti z renom v hitrosti. Šla sta kot vihar. Meseca ni bilo na

nebu, gore pa so kar bežale mimo. Sampo je bil odločen.

Na nekem ovinku pa so se sani preobrnila, da je Sampo odletel v stran. Ker je imel usta polna snegu, ni mogel zaklicati »prrt« na rena, ki je drvil naprej s prevrnjenimi sankami. Ostal je sam sredi neskončne in puste ravni in od nikoder ni mogel pričakovati pomoči.

Kaj naj zdaj začne? Naokoli sam sneg in gorski vrhovi, izmed katerih je eden prerastel vse druge. To je bila gora Rastekais. Takoj se je Sampo spomnil, da biva tam kralj gorâ, ki požre naenkrat celega rena, otroke pa kakor muhe.

Ta misel ga je pretresla. Rad bi bil zdaj z materjo in očetom v toplem šotoru. A kako se vrniti k njim? Kralj gorâ ga požre z obleko in rokavicami vred kakor revno mušico.

Sam je stal v noči v podnožju visoke Rastekais in se razjokal. Mrzle solze so drsele po licih in prirastle kot grah na ustnice. Prestal je z jokom, se ojunačil in rekel samemu sebi:

»Če ostanem tu, zmrznem. Bolje, da grem do kralja gorâ. Ako me požre, ha, to bi ne bilo dobro. Prepričam ga, da bo bolje, ako požoltno volka; bo imel vsaj boljšo pečenko.«

In se je začel pomikati na goro. Kmalu je zaslišal na snegu nek šum in zagledal prav ob sebi ogromnega volka. Srce mu je začelo bti hitreje, vendar je kazal, da se prav ničesar ne boji.

»S poti!« je kriknil. »Grem do kralja gorâ. Če ti je kaj za kožo, se kar umakni na stran, ti svetujem.«

»Ne bodi tako hud!« je odvrnil volk. (Rastekais je začarana gora in tam tudi živali govorile.) »Kdo si, mladec, ki capljaš v snegu?«

»Pravijo mi Sampo Lappelil, Kdo si pa ti?«

»Jaz spremljam z drugimi volkovi kralja gorâ in kličem zdaj tovariše na praznovanje solnca. Pojdiva po ti strani! Sedi na moj hrbet in jaz te popeljem do kralja gorâ.«

Sampo mu je splezal na hrbet. Volk pa je stekel skozi temine ob prepadih.

»Kaj je to praznovanje solnca?« je ugibal Sampo.

»Tega ne veš? Ko se solnce po dolgi zimski noči prvokrat prikaže, praznujemo prav slovesno njegov povratek. Vsi lepoglavčki in vse živali se zberó na Rastekaisu in tega dne ni mogoče nikomur storiti kaj žalega. Srečen si, Sampo Lappelil, sicer bi bil že davno požrt.«

»Ali je tudi sam kralj pod tem pravilom?«

»Seveda,« je odvrnil volk. »Eno uro pred povratkom solnca in eno uro za tem ti ne pade las z glave. Ko pa mine ta čas, bo tisoč vol-

kov in medvedov renčalo z ostrimi zobmi v te. Če padeš v roke kralju gorâ, boš končan.«

»Morda boš tako dober in me rešiš iz nesreče,« je rekel deček in srce mu je tolklo kakor kladivo.

Volk se je zasmeljal. (Na gori Rastekais se znajo tudi živali smejeti.)

»O, tega pa ne, dragi moj! Ravno prvi te požrem. Lepo debel in tolst si in se pozna, da so te hranili z mlekom in renovim sirom. Izborna kosilo bom imel.«

Sampu je že prišla misel, da bi zdrknil z volkovega hrbta na tla, pa je bilo že prepozno: prišla sta do palače kralja gorâ. Sedel je na prestolu oblakov in z grozopolnimi očmi zrl v temne doline. Glava mu je bila ovenčana s slano, njegova brada pa je bila iz samih ledenih sveč. Ogrnjen je bil v plašč iz debelih snežnih plasti.

Okoli kralja so stali milijoni lepoglavčkov in palčkov, ki so prišli iz Islanda, Grenlanda, Spitzbergov, Nove Zemlje in še od severnega tečaja. Vsi so prihiteli, da bi se solncu poklonili.

Za njimi je bilo na tisoče živali, bivajočih v Laponiji, začenski od medveda in volka in tja do ponižnih renov in še do malih žuželk, ki žive na njih. Le komarjev ni bilo, ker so gotovo poginili pozimi.

Sampo je skočil s kosmatega jahanca in se skrtil za skalo, da bi tako mogel videti vse, kar bi se zgodilo.

Kralj gorâ je dvignil mogočno glavo. Njegovo čelo je žarelo v polnočnem svitu, ki je s treskom hitel na nebo. Najprej bled, potem pa vedno jasnejši. Jezno je kralj gorâ tlesknil z ledenimi rokami. Njih pok je bil podoben gromu, ki se je še povečal z vsemi gorskimi odmevi v veliko radost lepoglavčkov in v strah živali.

»Ljubim večni sneg in večno noč!« je rekel kralj z mogočnim glasom.

»Da, da! Tudi mi ljubimo noč, večno noč, ki je lepša od poletnega solnca,« so potrdili lepoglavčki v zboru.

Med živalmi je nastal razdor. Najljutejše so hotele noč, drugim je bilo poletje ljubše, seveda brez laponskih komarjev, ki so jih strašno zbadali ob vročih dneh. Žuželke, ki so živele na renih, so bile za poletje in zato so kričale na vse grlo:

»Milostivi kralj! Me čakamo solnca!«

»Tiho bodite,« jih je ozmerjal beli medved. »Solnce se ne vrne, ker je umrlo.«

»Solnce je umrlo!« so ponovile živali in grom je pretresel vso naravo. Lepoglavčki od severnega tečaja pa so se tako smejali in pri-trjevali, da so še rdeče čepice zgubili.

Kralj je spet zaklical z gromečim glasom:

»Solnce je umrlo. Jaz sem kralj večne noči in večnega mrazu.«

Razjarjeni Sampo Lappelil ni mogel več poslušati tega. Pritekel je izza skale in zaklical s tenkim glasom:

»Lažeš, mogočni kralj! Včeraj že sem videl prvi svit zore, ki je napovedal solnca. Ni res, da je umrlo. Prav kmalu se vrne in raztopi tvojo brado.«

Kralju gorâ se je čelo grozno pomračilo in brez ozira na svoje večno pravo, je stegnil mogočno roko, da bi zdobil malega zasmehovalca, pa je v tem trenutku rdečica oblila nebo in kralja gorâ. Prebledel je in spustil roko. Solnce se je v celi obli prikazalo na obzorju. Hitelo je vedno višje in razsvetlilo gore, ravnine, lepoglavčke, živali in malega predrzneža Sampo Lappelila. Predramilo je vsa srca in v njegovih žarkih je zacvelo na snegu na milijone rož. Celo ti, ki so se veselili njegove smrti, so bili zdaj srečni, da ga spet vidijo.

Kralju gorâ se je brada začela topiti in tekla v vodopadih po lepi sneženi odeji.

Sredi splošne radosti in zamaknjenja v solnce niso opazili, da mine kmalu čas in ura splošnega miru. Sampo je slišal, kako je rekla rena renčku:

»Pojva odtod, ljubi otrok, sicer nas volkovi požró!«

Sampo se je spomnil, da čaka njega enaka usoda, ako se še dalje mudi. Ko je zagledal rena z zlatimi rogovi, je skočil nanj. Ren je zbežal kot strela čez vse zapreke.

»Kaj pomeni ta grom?« je prašal Sampo.

»Vsi gorski medvedje lete za nama, da bi naju požrli,« je odvrnil ren. »Pa ne boj se! Jaz sem začaran ren kralja gorâ in noben medved me ne vjame.«

»Spet slišim bobnenje. Kaj more to biti?« je ponovil Sampo.

»Sto tisoč volkov drvi za nama, da bi naju požrlo,« je odgovoril ren. »Pa bodi miren! Noben volk se ne more v hitrosti meriti z menoj.«

Nekaj pozneje je Sampo spet vprašal:

»Kaj pa to treskanje, ki se razlega od skalnatih pečin?«

»To pa je kralj gorâ, ki beži s hitrimi koraki za nama,« je povedal ren, trepetajoč po vsem telesu. »Izgubljeni smo, nikdo mu ne uide.«

»Ali ni prav nikake možnosti več, da se rešiva?«

»Samo ena je: ko se zatečeva v župnišče nad jezerom Enar. Kralj gorâ nima namreč nikakih oblasti čez kristjane.«

»Hiti torej, moj dragi ren!« je zaklical Sampo. »Ako me rešiš, ti dam zlatega ovsa v srebrnem koritku.«

Ren je hitel z vsemi močmi. Kmalu sta dosegla zidove župnišča. Trenutek potem, ko sta bila že na varnem in brez skrbi, je kralj gorâ potrkal na vrata, da se je vsa hiša v temeljnih stresla.

»Kdo je zunaj?« je vprašal župnik.

»Jaz sem,« je odvrnil gromeč glas. »Odpri kralju gorâ! Pri tebi je otrok, ki ni še krščen. Veš pa, da so vsi pogani moji.«

»Počakaj, da vzamem suktnjo in ovratnik in te lepo sprejem,« je rekel župnik od znotraj.

»Pohiti, sicer ti razvalim vse zidove,« je zahropel kralj gorâ.

»Tako, tako,« je hitel župnik. Vzel je vodo in hitro krstil Sampa v imenu Očeta in Sina in Svetega Duha.

»Odpri takoj,« je kriknil razjarjeni kralj gorâ in je s takšno silo pretresel zidove, da so skoraj popokali.

Župnik pa je odprl vrata in rekel:

»Pojdi odtod, vladar zime in noči! Ne takni se tega otroka! Solnce božje ljubezni sveti nad njegovo glavo in dedič božjega kraljestva je, zato mu ni treba trepetati pred teboj.«

Kralj gorâ se je silno razsrdil in cel dom obmetaval s snegom. Vsi so se že pripravljali na smrt, samo župnik je bral sv. pismo in čakal dne. Jutranje solnce je stopilo sneg, kralj gorâ pa je izginil.

Sampo Lappelil se je zahvalil župniku in se vrnil v Aimio na saneh, v katere je vpregel rena z zlatimi rogovi. Nepričakovani povratek je razveselil celo družino. Od tega časa skrbé Laponci, v bojazni pred kraljem gorâ, da so njih novorojenčki kmalu po rojstvu krščeni.

Gotovo ste radovedni, ali je Sampo držal besedo in dal renu zlatega ovsa v srebrnem koritku. Pa nimam časa, vam pripovedovati o tem. Pustimo to za drugikrat!

Steno:

KAJ SEM?

*Glej, ne poznam več svojega obraza
in lastne misli so mi tuje.*

Kdo je v meni, ki jih kuje?

Ne vem mu imena, ne znam mu izraza.

Rad bi te vprašal, a ti si predaleč, to vem.

Med nama so gore, na njih je sneg.

Ko bo skopnel in bo gol ves ta breg,

tedaj bom prišel in te bom vprašal, kaj sem?

Slavko Savinšek:

KRIŽEVE NADLOGE.

Petrova videnja.

PPETERČEK je bil tudi ministrant. Na željo materino je postal, ki si ni mogla želeči lepšega kakor to, da bi stal njen Peterček pred oltarjem in tam stregel gospodu pri sv. maši. Še predno je pričel to svojo službo, ga je že gledala, kako se suče v rdečem krilu in beli srajci pred oltarjem, kako kleči kakor angel pred Bogom in se mu očke svetijo v sami sveti pobožnosti in hrepenenju po ljubem Bogu. Gospodu katehetu je omenila to svojo gorečo željo in prijazni gospod je povedal, da je že sam mislil na to, pa si ni upal reči, ker se mu zdi, da je Peterček bolj rahlega zdravja ter bi težko vstajal zgodaj zjutraj.

»O, nič se ne bojte za to, gospod! Peterček je zburjen vsako jutro, ko grem jaz k maši in če le more, gre z menoj! Tako rad je v cerkvi in čisto miren je med vso sv. mašo!«

Tako je bilo dogovorjeno in ni minilo štirinajst dni, ko je Peterček že znal latinsko moliti ter delati križ tako čez prsi počez kakor gospod. Res ga je bilo prav prijetno gledati, ko je klečal in se kretal z neko posebno pobožnostjo pred oltarjem in kakor angel se je videl materi, ko je klečal prvo jutro pri darovanju ob strani oltarja da so mu mogli gledati prav v lice ter so opazili v njegovih očeh tisto sijanje kakor tedaj, kadar je včasih slonel njim v naročju in se zagledal skozi okno.

Peterčku pa se je samemu izpolnila že davno gojena želja. Zelo rad je hodil v cerkev, kar siloma ga je vlekla notri skrivnost svetih obredov, ki jim je sledil z nenavadno pozornostjo. O, kaj bi bil dal, da bi mogel biti v bližini oltarja, da bi smel svetnike in vse to lépo, ki je bilo razvrščeno na oltarju, ogledati si od bliže! Posebno rad je hodil v cerkev ob nedeljah dopoldne h glavni maši! Kako je bil lep tedaj oltar, ko se je solnce skozi stransko okno razlilo po njem. Najlepša je bila pač slika v sredi: v vdolbini je stal kip zaročke Matere Božje s svetim Jožefom, od strani pa, kjer so bile vstavljene nevidne šipe iz rumenega stekla, je lila zlata svetloba na obe sveti postavi, ki sta se videli Peterčku zato kakor v nebeški glorijski! Kakor včasih zvečer pred solničnim zahodom oblaki na nebu, ko jih je opazoval gori pod gmajno v travi ležeč in sestavljal in ugibal iz raznolikih oblik ljudi in osebe iz pravljic, skrivnostne postave in živali, čudežna bitja in tajnosti polne stvore iz svoje mlade, otroške, sanj polne domiš-

ljije. Prav tako mu je bilo pri srcu, kadar je iz klopi gledal gori v oltar in je solnce posijalo skozi rumene šipe, da je bilo samo zlato v oltarju!

Zdaj je smel vse to gledati prav od blizu! Najraje je zato stregel pri dopoldanski sveti maši, posebno v poletnem času, ali pa takole v zadnji spomladi, ko še ni mogel ležati zunaj pod gmajno in je lahko samo v cerkvi strmел v čudež, ki ga je delalo solnce.

Toda, tako se je često zgodilo, da se je kar nekam zamislil pri svojem opazovanju. da se je pričel v njegovi domišljiji ta ali oni kip premikati, se razraščati, iti proti njemu, se mu smežati! Njegov patron sv. Peter se je često sklonil s ključi in zlato knjigo k njemu, prav v lice mu je pogledal in se mu nasmejal. Ali pa sv. Janez Krstnik, ki je držal v desni križ s trakom počez, pri nogah pa mu je počivala mala ovčica in stezala glavo proti njegovi nogi. Ej ta bela ovčica, kolikokrat je zapeljala Peterčka, ki mu je bila silno všeč in se mu je smejala kar venomer, samo da je pogledal vanjo ter je skoro čul zvonkljanje kraguljčka pod vratom, da je pozabil na zvončkljanje pred glavnim delom sv. maše in se je moral gospod katehet obrniti dvakrat, trikrat, pa še mežnar ga je moral iti poredgnit, da je kakor iz sanj zburjen planil pokonci in mesto da bi bil pozvonil, tekел po knjigo ali po kozarčke za oltar. Seveda je potem par dni zopet pazil Peterček na svoje oči in na svoje misli ter je samo strmел v sveto opravilo na oltarju; ali brž je bila pozabljena komaj par dni stara nerodnost in že je bila nova, še hujša tukaj. Pomislite, nekoč je tako trdno sklenil Peterček sam pri sebi, da ne bo niti pogledal nobenega svetnika, še najmanj pa ovčice sv. Janeza, ko ga je le premotil spak, da je samo majčkeno od strani ošvignil z desnim očesom tisto smehljajočo se ovčko. Pa jo je moral kar brž spet pogledati, ker videlo se mu je, da se nekam žalostno drži. In brž mu je vstalo v mislih, ko jo je vedno bolj pozorno pogledoval, da je nekaj bolna, ali pa bi rada šla ven na trato, ki je zdaj vsa zelena in toliko lepih cvetk diši v njej. Baš ko je mislil, da bi jo na kak način popeljal gori pod gmajno, kjer je navadno pasel Lisko ko ga dregne mežnar in mu nekaj zapiska v uho. Peterček plane, pa se brž zmisli, prime za zvonec in prične na vse pretege zvoniti. Ali že ga zgrabi mežnar za roko, mu iztrga zvonec in skoro glasno zavpije vanj:

»Tepec, po knjigo pojdi!«

Peterček je kar omahnil po stopnicah gori k oltarju, kjer so pa gospod že sami prenesli knjigo na evangeljsko stran. Otročaji

tam pred obhajilno mizo so se pa posmehovali Peterčku, da ga je bilo kar zares sram.

Gospod so ga večkrat pokarali radi te njegove nepazljivosti in ga spraševali, kaj ga vendar tako moti; deček pa ni hotel nič povedati. Zato so pa materi ob priliki naročili, naj ga malo povprašajo. Mati so bili seveda v skrbeh, da ne bi bilo sramote, ako bi gospod spodili Peterčka, pa so mu šli precej živo v vest. Fant, ki je početkoma kar molčal, je pričel nazadnje pripovedovati, kaj vse vidi tam gori na oltarju, in mati niti hudi niso mogli biti nanj. Povedali so gospodu, kar jim je razkril sinček in tudi gospod so dejali:

»E, blagor mu, da je še tako nedolžen in tako lep v duši! Kar naj ministrira dalje, bom že potrpel ž njim!« Kakor bi bili slutili, da bi bila skoro Peterčkova smrt, ako bi ne smel več gledati prečudežnih stvari na oltarju od blizu!

Peterček je tedaj dalje vršil svojo službo, pa dobro napredoval v šoli kljub temu, da ga je večkrat kar sredi pouka zmanjkalo iz sobe. Že je hodil v četrti razred tedaj, ko se mu je zgodilo naslednje.

Zopet je ministriral pri sv. maši. Lepo nedeljsko dopoldne je bilo, solnce je sijalo v oltar kakor bi ga hotelo naravnost oblititi z zlatom. Marija in sv. Jožef sta bila kakor dve čudežni bitji na večernem nebu, kakor dve vili iz Peterčkovih sanj in deček, ki je ves čas zelo pazil na daritev na oltarju, ni mogel, pa kar ni mogel odtrgati oči od njiju. Sploh je bil tako nekam čuden tisti dan, že zjutraj mu je bilo slabo in vrtelo se mu je v glavi, da se je skoro opotekel, ko je pristopil z gospodom pred oltar. Ko pa je klečal tam in je videl zlato zarjo v njem, je pozabil vse, pozabil, da so ljudje okrog njega, da je pred oltarjem, samo zlato je videl v oltarju in Marijo in sv. Jožefa. Drug drugemu sta se smehljala tako blaženo, je videl Peterček, angelčki okrog njiju so igrali in trobili na vsa lica, da je kakor nekje od daleč slišal sladko godbo; zlate cvetlice pod angelci so dišale, sveče so bile kakor zvezde, ki so obledele ob prihodu solnca v jutru. Toliko je še zapazil Peterček, da je treba pozvoniti k povzdigovanju, stopil je po stopnjici in pokleknil na zadnjo ter privzdignil gopodu plašč, zvonil je še tudi, čeprav ne zato, ker je bilo potrebno, ampak, ker se je hotel pridružiti z zvončkljanjem angelski godbi, ki je igrala tako mehko. In zrl je v obličje Marije in sv. Jožefa, gledal je in strmel vanji in oba sta se mu smehljala, vabila ga. Zdaj je neznanska svetloba oblila oba, Marija je vzela roko iz Jožefove, jo sprožila Peterčku, pa še drugo in ga z obema

vabila k sebi. Celo glas je slišal, tako od daleč nekje, kakor iz nebes: Peterček, Peterček! Še večja luč, še sijajnejša se je razlila čez ves oltar, ki je od njega videl Peterček samo še oba kipa, nato pa samo Marijo: na zlatem oblaku je plavala proti njemu in držala roki razprostrti. Peterček je tudi hotel dvigniti roki, vzbeti se je hotel kvišku, v Marijino naročje, njeno presladko ime so hotele spre-govoriti ustnice, pa se je nakrat obraz Marijin spremenil v obraz materin in Peterček je tiho, komaj slišno zašepetal: mama! Potem pa je črna tema pokrila vse to, Peterček je zakrilil z rokami in omahnil nekam globoko, strašno globoko in zdelo se mu je, da je umrl...

Doma se je zbudil v postelji, kjer se je sklanjal nad njim zdravnik in baš dejal:

»Vnetje pljuč na obeh straneh! Paziti boste morali nanj.«

Nato je vnovič tema zalila Peterčkovo zavest za nekaj časa, dokler ni zagledal pred seboj zopet oltarja v povsem novi luči kakor bi bil v nebesih in Marija je sedela z materinim obrazom poleg njega in on je bil angelček. Prišel je tudi sv. Jožef, ki je imel očestovo lice in je Peterčku dejal:

»Moj Peterček!«

Nato so zaplesali angelčki krog njega, Bog Oče ga je poklical pred svoj zlati tron, svetniki so pa peli hozano...

Štirinajst dni je bledel Peterček in gledal v mrzlični vročici svetle prikazni, dokler se ni umirila mlada kri v njem in je zopet s slabotnimi rokami objel mater, ki so jim težke solze tekle po licih in so ga vsi tresoči se objemali in poljubljali na očke, plamteče kakor dve razžarjeni plamenici, užgani v videnjih skrivnosti ter mu šepetali v uho:

»Moj Peterček, moj Peterček!«

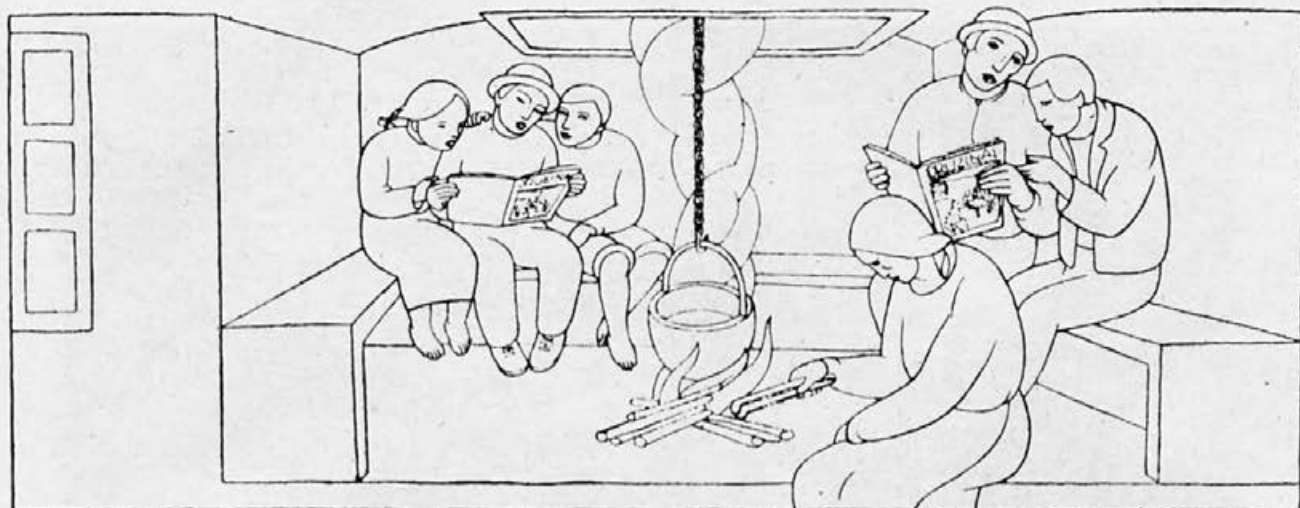
(Dalje.)

Venceslav Sejavec:

POMLAD JE...

*Pomlad je v vrtu in pomlad v očeh,
iz njih ti hrepenenje daljno sije,
v bodočnost vso blestečo strastno vpije,
da zabljeno ne umre v teh lepih dneh.*

*Da našlo bi iskanje tvoje cilj
in ne zaman v obzorje sinje trepetalo,
da solnce bi ti slednji hip razsvetljevalo,
cvetela vesna ti vsevdilj, vsevdilj...*

ZANIMIVO IN POUČLJIVO

Rado:

V MRTVEM MESTU.

KJE na svetu še srečaš tako tesno objeta življenje in smrt kot prav tu v podnožju Vezuva? Ko da je prekrasen rubin izpadel iz bleščečega diadema se ti zdi ko uzreš pokopano mesto Pompeje; sredi prestne Kampanije, »kjer je večna pomlad in v hudih mesecih zima, kjer se dvakrat govedo teli in jablana dvakrat rodi«,¹ je smrt dahnila v sočno življenje bogatih rimskih nasladnikov. Neme priče pompejskih razvalin ti razodenejo, da je moč narave silnejša od uma človeškega, da je smrt kralj nad življenjem... In še pravijo: kje so danes moč in slava in blišč in um in meč nekdanjih ljudstev? Kje?

Zgodaj zjutraj je še bilo, ko sem izstopal na postaji v Pompejih. Zaspani obrazi sopotnikov v kupeju so začudeno gledali, kaj me neki žene tako zgodaj gledat tiste podrtije, kot je nekdo iz kota zagodrnjal. Na lični postajici je pa že bilo vse polno izvoščekov in vodnikov. In jaz edina žrtev! Moško jo mamham en čas po glavni cesti, za menoj pa vsi oni kot curek mravelj. Eden izmed vodnikov me je opozarjal, da se bom do doma kesal, če si ž njim ne ogledam za 60 lir vseh Pompejev in to v kakršnemkoli jeziku. Pa se vstavi in ga po naše pobaram, če ni zadosti deset lir. Mož je v zadregi spraševal — ali govorim slovnično angleščino ali le svoje domače narečje. Joj, da se ne bi bil nikdar spu-

¹ Tako opeva Kampanijo slavni latinski pevec Vergil v svojih »Kmečkih pesmih«.

stil v to barantijo! Na mah sem se znašel sredi trume kričačev, ki so mi ponujali razglednice, kose kamenčkov, voze, svoje jezikovne znanosti; da je sila prav do roba priklopela, ugledam kako jo naravnost k meni režeta dva višja vratarja od hotela »Suisse«, da bi me spravila vanj. Obupan sem segel v žep po listnici ter v duhu preštel svojo gotovino. Brž sem kupil od najbližjega potomca slavnih Pompejcev nekaj razglednic in planil v prvi voz, ki je že od postaje sem vztrajno cincal za menoj. Ukazal sem zapoditi proti Valle di Pompei. Takega strategičnega domisleka pač niso pričakovali moji morivci; par hipov so strmeli, potem so pa bili kar zadovoljni z mano. En nauk več so imeli: ne pustiti izvoščekov poleg, da jim žrtev ne uide. Aha, zdaj sem tega imel na glavi, pravzaprav na kozlu pred seboj. Ko sem mu pa dokazal, da grem v Pompeje nekega znanca obiskat, je v ceni kar krotek postal.

Nato sem se šele udobno naslonil in jel ogledovati okolico. Čeprav je zgodnja jesen že šla h kraju, je bilo vendar tako lepo kot pri nas v najlepšem maju. Ko smo pridrdrali v trg Valle di Pompei, se mi je zdelo, da sem prišel od Hrenovic sem v Postojno. Prav takšen vtis so mi naredile hiše in restavracije. Celo mogočno svetišče Marije roženvenske ima na zunaj nekaj podobnega oni cerkvi v naši notranjski prestolnici. Valle di Pompei je stara naselbina. Živi večinoma od tuincev in pa romarjev, ki prihajajo molit v prelepo svetišče. Poleg cerkve je meteorološki in geodinamični zavod z vezuvskim muzejem. Vse to je dal zgraditi Pij X.

Ko sem povsod malce svoj nos vtaknil, sem šel še na obisk k znanцу; kje pa Slovenec

Zadnji dan Pompejev.

znancev nima? Nato pa nazaj k izkopinam. Po cesti smo že srečavali avtomobile in vozove. Tujci so se pripeljali.

Ker je še manjkalo do devetih, ko se vrata v stare Pompeje odpro, sem stopil pred mestna vrata h brivcu. V lepem salonu se mi je smešna pripetila. Udobno sedeč se uprem z nogo v steno, a glej zlomka. noge so pogledale ven v brivčevi kuhinji, kjer se je baš okoli lonca kave lasala kopica otrok. Stena pod zrcalom je bila namreč iz papirja. Salon je pa bil le lep.

»Post tot discrimina rerum«,¹ bi rekli stari Pompejci, sem si za 10 lir kupil pravico za obisk v mrtvo mesto. Mimo kopice razkošnih hotelov s slanimi cenami, pridem do železnih mestnih vrat. Tam je polno vodnikov. Ponujajo vse mogoče, da ti pohod po razvalinah čim udobnejši store; seveda ni zastoj. Ponujali so mi celo sončnike, da bi si ne oparil svoje »nežne« polti. Najbolj za malo se mi je pa zdelo, ko sta me dva po vsej sili hotela stlačiti v nosilnico. Pozneje sem videl neki že bolj jesenski ameriški par, ki se je dal prenašati po pompejskih ulicah.

Od vhoda se pot vije najprej navkreber po lepem parku, polnem kipov znanih arhe-

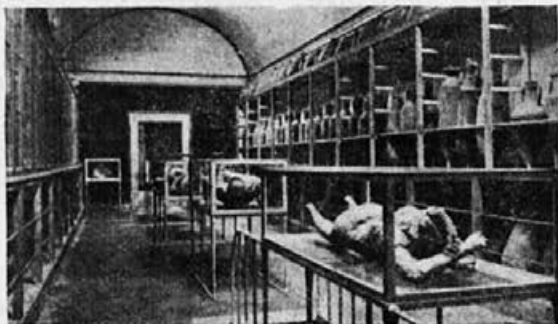
ologov.¹ Mesto Pompeji je namreč zgrajeno na vzvišeni ognjeniški terasi. Prav narobe kot smo si iz šolskih bukev predstavljali izkopine; čudil sem se, da ni bilo treba kam doli v kako jamo, če so »izkopavali«. Celoten pogled na Pompeje ti naredi vtis okleščeneega drevja v gozdu. To niso razvaline, ko pri kakem starem romantičnem gradu, zavite v bršljan in z martinčki, če ne še s kačami, preksončja. Vse je lepo pometeno in snažno, da bi skoraj verjel, da je vse umetno narejeno. Ozračje je polno mamljivega vonja. Ko se zgubiš po vijugastih ulicah kam daleč notri v mesto, ti kar tesno postane pri srcu. Vse je tako mrtvaško tiho, da slišiš, kako ti srce bije. Le koraki votlo donijo po tlaku koder se je nekoč drenjala tisočglava množica. Kako zgovorna je sinja modrina neba nad tabo, ko si tako sredi smrti...

Že šest stoletij pred Kristusom je stalo mesto Pompeji, cvetoča naselbina starih Oskov. V poznejših vekovih so jo zasedla še druga samnitska plemena. Številni so bili v mestu tudi Grki, kar se posebno na stavbarstvu pozna. Toda ko so konzuli s svojimi khortami širili rimsko moč, je bilo tudi slave Pompejev konec. Pod rimskim orlom je pa mesto še bolj vzcveto. Po rodovitnih bregih

¹ Po teh zgodah in nezgodah.

¹ Učenjaki, ki se bavijo s starinami.

okoli mesta so bile posejane vile rimskih ve-
likašev. Lega mesta je tako lepa, da jo vsi
rimski pisatelji omenjajo.

Pompejski muzej z zogljenelimi
trupli pod steklom.

L. 63. po Kr. so se tla v Kampaniji zama-
jala in hud potres je posul mesto. Toda bil
je šele začetek. Dvanajst let kasneje, zadnje
dni v avgustu, je pa zadelo mesto najhujše.
Po kosilu je bilo, ko je italško sonce vse meš-
čane pregnalo v hladne atrije k šumljajočim
vodometom, tedaj se je začelo kaditi vrh gore
za mestom. Nebo se je potemnilo in izpod
nizkih oblakov je med gosto ploho deževalo
kamenje, pepel in lava. Tri mesta Herkulanej,
Pompeji in Stabije so zginile z zemeljskega
površja. Na tisoče ljudi je našlo nenadno
smrt pod lavo. Dočim sta Herkulanej in Sta-
bije pod ognjeniškim blatom, je pokrila Pom-
peje le plast pepela, ki se je seveda sčasoma
strdila. Vendar je bilo tu delo lažje kot tam,
kjer so šele letos začeli resno z izkopavanjem.

Bazilika. — Spodnji del stebričevja
je krasno ohranjen.

Na pokopano mesto so slučajno naleteli
v 16. stoletju pri delu za vodovod. Odkrili so
nekaj napisov in stebrov, a niso vedeli, kaj je
to. Pod burbonsko vlado so se lotili izkopa-
vanja po načrtu. Vsega pa še danes niso
izkopali. Vendar že iz teh ostankov, ki za-
lostno kipe pod italško nebo, bereš debela po-
glavja rimske zgodovine.

Bil sem med prvimi obiskovalci in sem
cel dan hotel posvetiti temu branju. Skozi
Morska vrata mimo votlinice, kjer je stal kip
boginje Minerve, zaščitnice mestnih vrat,
prideš k muzeju. V njem so še ohranjena
trupla stisnjena pod skorjo lave. Na desni
naprej od muzeja so v pravokotniku raz-
vrščeni krasni stebri — ostanki nekdanje »ba-
zilik« . To je bilo veliko poslopje, kjer so se
vršile pravde, obenem je tu bila tudi neke
vrste borza. Slučaj ali kaj je nanesel, da sem
prav tu naletel na gručo Angležev. Ropotali
so s svojimi fotografskimi aparati. Kdo ve
v katerem stoletju bodo pa pozni rodovi tako
ogledovali borzo v londonskem Cityju?¹

Ostanki Apolonovega templja.

Nasproti borze se dvigajo vitka stebrišča
Apolonovega templja. Z velikimi kamni tla-
kovana cesta, kjer se poznajo do decimeter
globoke kolotečine, pripelje na »forum«, trg;

Forum z Vezuvom v ozadju.

tu se je odigravalo vse javno življenje staro-
rimskih mest. Tu, pred Jupitrovim templjem
v ozadju, so nastopali govorniki, pesniki so
brali svoje prvence, Jupitru so klali heka-
tombe, na foru je tudi klicar oznanjal Pom-
pejem srečne in hude dneve; le zadnjega ni
utegnil... Na foru sem naletel na veliko
gručo mladih semeniščnikov z rdečimi pasovi

¹ Trgovski del Londona.

iz Amerike. Posedali so po razvaljenih kamnih ter živahno listali po vodniških knjižicah. Gori na Kapitolu pa se je družba turistovsko napravljenih Nemcev gnetla okoli zgovornega starega profesorja. Vse križem so si pojasnjevali in se spraševali. Mimo pokritega trga »macellum«, sem zavil v ulico

Forum s Kapitolom v ozadju.

»Obilnosti«, nazvani prvotno ulica Concordia Augusta. Visoki kamni ob začetku ulice so ovirali vozovom pristop na forum. Ulica je široka s pločniki ob strani. Tu pa tam ugledaš vodnjak z izlizanimi kamni ob križiščih na oglih pa votline s podobo zaščitnice cest. Pred temi kipci so brlele lučice, edina razsvetljava teh starih mest.

Ulica »Obilnosti«.
V začetku ulice vodnjak.

Sonce se je že nagnilo čez poldne, večina tujcev se je zgubila ven iz mesta po hotelih. Mrtvaška tihota je še bolj zevala v me ko sem stopil v gledališče. Sedel sem na prostor določen za konzule in zasanjal o nekdanji veličini; samo mrtvo kamenje govori... Tako premišljujočega me je vzela na fotografsko ploščo neka starikava dama, ki je drobila ne vem kakšen jezik.

(Dalje.)

OB ZATONU RUSKEGA CARIZMA.

Skrivnostna torba.

KNEZU Andronikovu se je pri tem prav dobro godilo. Denarja je imel dovolj, vesele družbe tudi. Neprestano je letal križem Petrograda, kakor da ima vedno polne roke opravkov. Vse mesto ga je poznalo. Zdaj se je pojavil tu, nenadoma si ga videl spet drugod, stiskal je na vse strani roke, se klanjal in nato nepričakovano izginil. Ponoči in podnevi je nosil pod pazduho svetlo-rumeno torbo. Večkrat je pomenljivo namignil, da hrani v njej važne dokumente. Ljudje so se razgovarjali o njegovi torbi. Končno je tudi policija postala pozorna in notranji minister je hotel vedeti, kaj je v torbi. Dosti časa so razmišljali, kako bi mu jo iztrgali. Navsezadnje je policija organizirala na kneza Andronikova dozdeven napad in mu med pririvanjem odnesla torbo. Notranji minister je hotel sam pregledati listine; zato je bil izdan ukaz, naj uradnik nemudoma prinese torbo v ministrstvo. A, glej čudo! Ko so odprli in pregledali vsebino, so našli v torbi — kup starega časnikarskega papirja.

Tak hudomušnež je bil voditelj najvažnejšega političnega salona v Petrogradu. Toda Andronikov je imel hude tekmece. Važen politični krožek je vodil tudi neki gospod Burdukov, čigar politična moč je temeljila na prijateljstvu z dvema carjevima pribočnikoma, generalom Sablinom in admiralom Nilovom. Preko teh dveh gospodov je preskrboval Burdukov obiskovalce svoje hiše s točnimi in izčrpnimi poročili iz Carskega sela. Tudi Burdukov je bil v zvezi s policijo, a ni živel le od nje, zakaj glavne dohodke je sprejemal iz rok velikega finančnika Ignacija Porfirjeviča Manusa. Krščeni žid Manus je zalagal z denarjem njegov salon, a zahteval zato Burdukov pomoč pri svojih gospodarskih načrtih. Burdukov je gostil z Manusovim novcem velike kneze, ministre in ženske iz visokega plemstva, z Manusovim vinom napajal pobočnika Sablina in Nilova, dajal tema dvema tudi denar na posodo, poravnaval njune dolgove, zato sta pa Nilov in Sablin hvalila na dvoru in pri oblastnikih Manusa, tako da je dobival brez težave industrijske koncesije, dobičkonosna naročila za vojsko ter izpodrival povesod svoje tekmovalce. Večkrat je Manus stavil pobočnikoma prav hude zahteve. Tako je pisal nekoč general Sablin ves zmeden Burdukovu: »Nedavno ste mi bili ukazali, naj ne psujem več na finančnega ministra

Barka; pred tremi dnevi ste mi dali celo strogo nalogo, naj Barka hvalim. Danes hočete iznenada, naj začnem iznova po njem sekati. Prosim Vas, uvažujte prav resno, da je zame, ki sem včeraj dvigal ministra v deveta nebesa, precej težavno se danes o njem spet zaničljivo izražati.«

Toda Manusov denar je vse premagal. Carjeva pobočnika sta izvedla, če je bilo treba, tudi najtežavnejša naročila. Za časa svetovne vojne je padel na Manus sum, da je nemški vohun, posebno notranji minister Hvostov je bil o tem prepričan. Manus se je pa za to prav malo brigal. Brez skrbi je nadaljeval svoje posle in kupčije. Politični krožek gospoda Burdukova ga je tako trdno štetil v Carskem selu, da mu noben nasprotnik, in naj je bil tudi minister, ni mogel do živega.

Črni salon Ignatjeva.

Razen političnih krožkov kneza Andronikova in gospoda Burdukova jih je bilo seve v Petrogradu še mnogo drugih, ki jih pa ni mogoče vseh popisati. Omeniti hočemo samo še tako zvani črni salon Ignatjeva. Njegov ustanovitelj je bil grof Aleksander Pavlovič Ignatjev, nekdanji ruski poslanik na turškem dvoru. Ko je ta izkušeni politik opazil, da je dvorno življenje za časa Aleksandra III. jelo propadati, je organiziral v svoji hiši trikrat na teden politične sprejeme, ki so dobili sčasoma veliko veljavo. Posebnost Ignatjevega salona je bila v tem, da ni oskrboval nobenih služb in odlikovanj v Carskem selu, temveč da je vršil golo politično propagando. Pri Ignatjevu so se zbirali odločni privrženci carskega samodržstva, sovražniki demokracije, zagovorniki vojne. Njih naloga je obstajala v tem, da so te svoje politične nazore prenašali iz črnega Ignatjevega salona v Carsko selo do vladarskih ušes.

Druga posebnost tega krožka pa je bila tudi njegova praznovernost. Ljudje, ki so se tu shajali, so bili navdušeni pravoslavci, bili so sami verski gorečnejši. Cele ure so razpravljali o nadnaravnih rečeh, verovali v božja znamenja in pričakovali celo čudežev. Mnogo je bilo med njimi tudi prenapetežev, ki so klicali na pomoč duhove umrlih in zahtevali od njih nasvetov in navodil. Pozno v noči si jih videl sedeti okoli okrogle mizice »v razgovoru z duhovi«. Tako je nastalo ime črni salon Ignatjeva. V tem krožku se je politika na čudovit način mešala s praznovernostjo. Čim so prenehavali razgovori o političnem položaju, se je na sprejemih stalno zasukala beseda na »nadnaravne sile«. Gospodarji in njihovi gostje so živeli v lastnem čarobnem svetu duhov in prosili neprestano Boga za do-

kaze milosti. Če se pa človek v kakšno stvar zamisli in vztrajno ter goreče pričakuje skrivnostnih znamenj, se mu sčasoma zdi, da jih res vidi. Tako se je zgodilo tudi z obiskovalci Ignatjevega krožka. Prepričani so bili, da jim duhovi dajejo nadnaravna znamenja, ki jih je treba seveda pravilno tolmačiti, ako se hočeš po njih ravnati. Vsakemu pa ni dano, da razume znamenja; le nekatere osebe imajo za to pravi dar. Člani Ignatjevega krožka so stikali povsod za takimi oblagodarjenimi osebami in vlačili v salon različne »bistrovidce«, navdahnjene »bosonožce« in druge »učitelje«, o katerih so bili prepričani, da znajo znamenja salona razlagati in tolmačiti. Take »razsvetljence« so v Ignatjevem krožku visoko častili in jih smatrali za svetnike. Najimnitnejši med njimi so postali tudi gostje v hiši tako zvanih Črnogork. Črnogorki sta bili hčerki črnogorskega kralja Nikite Milica in Anastazija, poročeni z dvema ruskima velikima knezoma, in sicer z bratom Petrom in Nikolajem Nikolajevičem. Nikolajeviča sta bila bližnja sorodnika carjeva in uživala na dvoru velik ugled. Zato sta tudi Črnogorki igrali precejšnjo vlogo v ruski družbi. Kdor je prišel v njuno hišo, temu je bila carska naklonjenost zagotovljena. Tako se je zgodilo, da je marsikateri »navdahnjeni bosonožec« in »videc« prišel s priporočilom Črnogork v carjevo družino.

Skrivnostne seje na dvoru.

Nikolaj II. je bil človek brez odločnosti, ki je verjel v neizbežnost usode. Če ga je doletela nesreča, se ji ni prav nič ustavljal, temveč se vdal takoj »v božjo voljo«. Pomagaj si sam in Bog ti bo pomagal! je bilo Nikolaju popolnoma tuje načelo. Pri najvažnejših političnih odločitvah je povešal glavo in klical na pomoč Boga, mestó da bi se pogumno zganil. Ker si sam ni hotel pomagati, mu seve tudi Bog ni pomagal; vse Nikolajeve molitve so bile brezuspešne. Cerkveni predpisi in cerkvene pobožnosti zato sčasoma niso več zadovoljevale Nikolaja in Aleksandre. Hotela sta priti v neposredno dotiko z Bogom in iskala posrednikov. Prepričana sta bila, da žive na svetu oblagodarjene osebe, ki se s svojo gorečo molitvijo približajo naravnost Bogu in si upajo bolje posredovati med nebom in človeštvom kakor vsak duhovnik. To so prijatelji ali poslanci božji, ki znajo prorokovati bodočnost, ozdravljati na čudežen način bolnike, zabranjevati nesreče in tako dalje. »Poslanci božji« so večkrat kaj preprosti ljudje, revni kmetje, berači in beračice, pohabljeni in bebeci, katerim bi nihče ne prisodil božje razsvetljenosti. Bog deli milost, komur hoče,

njegovo dopadenje pade večkrat na največje siromake. V hiši obeh Nikolajevičev in njegovih črnogorskih soprog so se zbirali taki čudotvorniki zelo pogostoma. Tudi car in carica sta zagazila polagoma v ta krog in se predala popolnoma njegovemu vplivu. Ne samo v carskem selu so se večkrat vršile ponočne seje, na katerih so ti čarovniki klicali na pomoč duhove, preiskovali bodočnost in dajali vladarju politične nasvete. Prvi »bistrovidec«, ki se je povzpел na ruskem dvoru do moči in vpliva, je bil neki Francoz, nazvan dr. Filip.

Vladarja sta ga spoznala leta 1901., ko sta obiskala Francijo, in ga kmalu nato povabila v Petrograd. Njegovo pravo ime je bilo Vazjevaš in po poklicu je bil mesarski pomočnik.

Ker se je pečal z različnimi čarovnijami, namesto da bi vestno vršil službo, ga je gospodar odslovil, češ, da ne potrebuje mesarjev, ki vidijo prikazni. Od tedaj se je dr. Filip posvetil popolnoma coprniji in zdravil bolezni. Postal je torej mazač. Ker je znal hipnotizirati, se mu je marsikatero ozdravljenje posrečilo, končno pa je policija postala nanj pozorna in ga začela zasledovati. Vabilo na ruski dvor ga je rešilo vseh skrbi in ga družabno zelo povzdignilo. V Petrogradu je občeval najprej v hiši Črnogork, potem pa je prišel v Carsko selo in vodil tukaj nočne sestanke, katerim sta prisostvovala tudi car in carica. Črnogorki sta ga tako čislali, da sta mu hoteli za vsako ceno preskrbeti naslov doktorja zdravilstva. Po dolgem trudu sta pregovorili vojnega ministra Kuropatkina, da je imenoval čudotvornika za vojaškega zdravnika in pravega vladnega svetnika. Največjo oblast je dr. Filip pridobil, ko je obljubil carici, da ji izprosi od Boga prestolonaslednika. Aleksandra je imela namreč tedaj še same deklice in je silno trpela, da ne more dati carju moškega potomstva. Dr. Filip se je preselil kar v Carsko selo in izvršil nad carico celo vrsto čudežnih urokov. Kmalu za tem je počil glas, da je Bog Aleksandro uslišal in po državi se je razširila vesela vest, da dobi Rusija v kratkem careviča. Nikolaj je kar žarel od sreče in zadovoljnosti. Ko so se dnevi imeli dopolniti, je živel ves Petrograd v razburjenju in pričakovanju in na trdnjavi Petropavlovsk so že stali pripravljene topovi, da oznanijo državi veselo novico. Toda minili so dnevi in tedni, a topovskih strelav ni bilo slišati. Dvorniki zdravnik profesor Ott je ugotovil, da vladarica sploh ni v drugem stanju. Nastal je silno mučen položaj. Kako naj se javnosti pojasni zadeva? Končalo je tako, da je vladarica izgubila v ruski družbi zopet mnogo ugleda. Mesto da bi mazaškega dr. Filipa

vrgli takoj skozi vrata, sta ga Nikolaj in Aleksandra še vedno branila in obdržala. Trajalo je še precej časa, preden je čudotvorni Francoz z bogatimi darili zapustil Rusijo. Ob slovesu je daroval Aleksandri svetniško podobco z zvončkom. Rekel je, da bo zvonček začel sam zvoniti, kadar se carju ali carici približa hudoben človek.

(Da'je.)

Piše Jože:

RUSKA VELIKA NOČ.¹

KO se začne taliti sneg in ko pokukajo prve cvetice s svojo nežno glavico izpod snežne odeje, takrat je blizu ruska velika noč.

Na oljčno nedeljo nosi mlado in staro v cerkev šope vrbovih mačic, s katerimi bo ozaljšana na dan vstajenja bogato obložena miza. Od dolgega posta izmučeni mušiki se klanjajo in molijo ter se kesajo svojih grehov. In pop moli: »Duha lenobe, malodušnosti in praznega govoričenja izbavi me, o Gospod!« Mušiki poljubljajo tla in trkajoč se na prsi molijo »Gospodin pomiluj!« Isti vzdih ponove »sorok raz« to je štiridesetkrat, če se pri tem ne uštejejo, zato pa dodajo še parkrat na vrh. Pop pa nadaljuje: »Duha čistosti, ponižnosti, potrpežljivosti, ljubezni nakloni mi, Gospod, Tvojemu hlapcu.«

Na oljčno nedeljo se začne zadnji teden posta, ruskega posta. Rus se res posti. Pre povedano mu je jesti meso, a ne samo meso; uživati ne sme sploh nobene hrane živalskega izvora. V postnem času ne sme jesti ne jajec in ne mleka, ne z maslom obeljene hrane in ne sira. Čaj in z oljem od solnčnic obeljena kaša kruh in tu pa tam kartoška (krompir) in fižol je vsakdanja hrana. Greh je v postu piti vodko — žitno žganje — in tudi mnogo drugega ne smeš v postnem času, predvsem se ogibaj drugega spola. Babu puskaj!

Od oljne nedelje do velike noči je čiščenje. Za praznik vstajenja mora biti vse čisto. Človek, spovej in skesaj se svojih grehov; tvoja duša naj bo čista. Tudi tvoje telo bodi čisto in ker se itak vso zimo nisi umil, se zdaj okoplji v banji, to je ruski parni kopelji: v majhnem prostoru je močna železna peč, katero zakurijo iz sosednega prostora, da je od žara vsa rdeča. Mušik stopi v prostor in

¹ Pravoslavci so obhajali letos 5. maja svojo veliko noč.

zlije vedro vode na razbeljeno peč; naenkrat je prostor poln pare, ki raztopi vso umazanijo v najmanjši kožni luknjici. Operesh se še z mrzlo vodo in čist si.

Tudi hata, hiša mora biti čista. Ves prah in pepel, pajčevine in podobno mora iz hiše, pod in police morajo biti oribane. Hiša mora biti od zunaj in od znotraj pobeljena, da bo vse belo in čisto za veliki dan vstajenja.

V hiši pa gospodinja pripravlja in peče »pashe«, to so hlebi maslenega in z jajci založenega kruha, ki ima dvakrat tako visoko kot široko obliko: za peko rabijo posebne oblike, ki so še najbolj podobne loncem. Tudi velikonočna jajca morajo biti lepo poslikana in pobarvana, da bodo obdarovanci veseli in da bodo rekli: »Eh, Sonja, ta pa zna!«

Vstajenje je o polnoči na velikonočno nedeljo. Procesija gre okoli cerkve, nebo, h kateremu se dviga mogočni slavospev »Hristos voskrese, va istinu voskrese« — Kristus je vstal, resnično je vstal! žari od posvečenih sveč. Po končani službi božji blagoslovi pop velikonočna jedila, nato pa se staro in mlado pozdravlja, obdaruje z barvanimi in poslikanimi jajci in poljublja. Pozdravu »Hristos voskrese« in odgovoru »va istinu voskrese« slede trije poljubi, praviloma na lice, a se toliko ne gleda. Rano v jutro pridejo domov, kjer se začne pojedina. Mužik si privošči, kar si je moral pritrjavati skozi sedem dolgih tednov strogega posta. Že pred poldnem vidiš prve pijance, pod večer je pijano staro in mlado. Takrat se zaroke kar na debelo sklepaajo.

Velika noč je za Rusa največji praznik v letu in tako svet, da se ne sme ta dan niti kuhati; zauživa se to, kar se je prejšnji dan pripravilo. Le samovar zvoní na mizi.

* * *

Bilo je l. 1917.

Na našem kmetijskem preiskuševališču je bil nastavljen tudi neki felšer, kar je nekje v sredi med starim padarjem in modernim živinozdravnikom. Felšer je imel dve hčeri, starejšo Nino in mlajšo Dunjo. Obe sta bili lepi, obe zanimivi. Dunja je imela sicer komaj 15 let, a bila je ko rožni popek. Nina mi je bila prijazna, Dunja pa vedno osorna. Nikdar je nisem mogel pridobiti na svojo stran.

Spomnil sem se na veliko noč. Oh spaček, še poljub mi boš dala in to prav kmalu; in ne samo enega, tri mi boš dala, če te ne bom še za katerega osleparil.

Prišla je velika noč. Umljivo je, da sem iskal ugodne prilike, da srečam Dunjo, jo lepo pozdravim in dobim, česar sem si želel. Tja predpoldne pride na spregled, jaz pa se

veda nasproti in jo prav lepo pozdravim s »Hristos voskrese«. Pordečela je; taka je bila še lepša; nekoliko v zadregi je odgovorila »va istinu voskrese« in dal ter dobil sem tri poljube.

Popoldne sem šel v trgovino, da si kupim cigaret. Na poti srečam Dunjo, ki je šla od prijateljice, in umljivo sem jo zopet lepo pozdravil. Bila je še bolj v zadregi ko zjutraj, a kaj je hotela, zopet sem bil deležen treh poljubov.

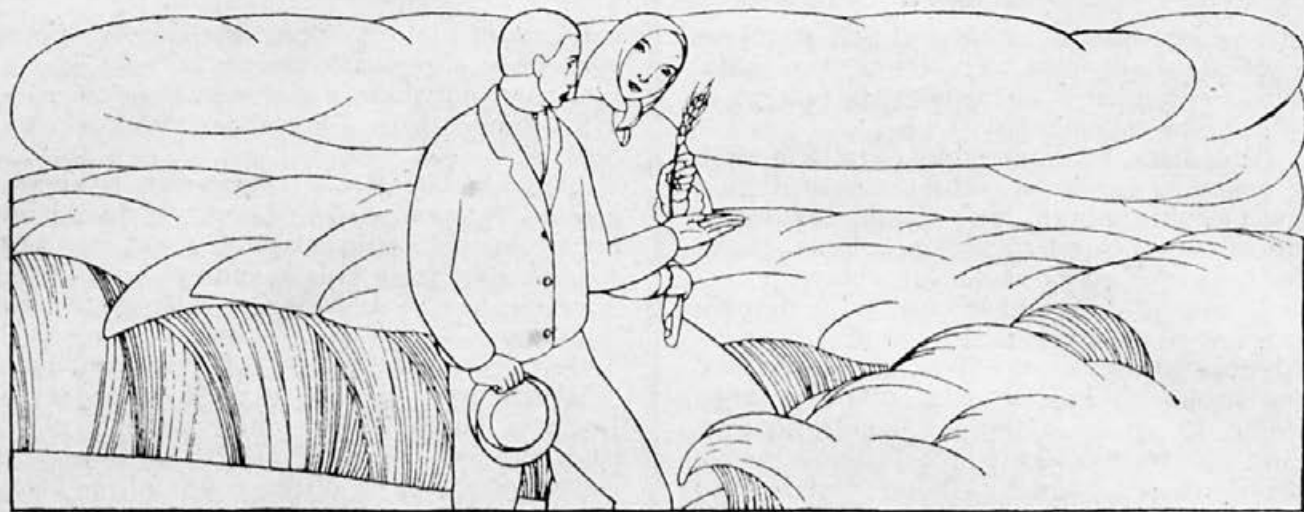
Šel sem naprej proti lavki, trgovini. Iz zaogla sosednje hiše se prikaže stara žena. Imela je kakih 90 let, obraz raskav, okoli usten in nosa razpočene grinte. Komaj me je zagledala, že je razširila roke in šla proti meni s pozdravom »Hristos voskrese«.

Ruski velikonočni poljubi pomenijo, da se mora na vstajenje pod Kristusovim pokroviteljstvom vsem vse odpustiti in v znak splošne sprave, se poljubijo vsi, ki se srečajo. Poljubi imajo torej globok pomen in niso to, kar sem si jaz mislil in želel. Pa kaj hočete, imel sem komaj 22 let. Vzeti in dati bi moral Dunji samo en obrok poljubov, za drugega mi je ljubi Bog poslal kazen v obliki grintavih poljubov, ne povem pa, ali sem jih vzel oziroma dal, ker me je še danes nekoli sram.

Venceslav Sejavec:

ČEMU STE ZAPELI...

Čemu ste otožno v to jutro zapeli,
mrtvaški zvonovi, ko solnce sije
na mlado življenje, ki bujno klije
iz korenin in so ognji vžareli
iz tajnih globin, hoteč razgoreti
se v divje kresove, svetove objeti?
Čemu ste mrtvaško tesno strepetali,
in v čašice cvetne strup smrti vsejali,
ko solncu so nedrije cvetke odprle
in v svetlo modrino neba se zazrle.
Življenje umorili ste, smrti zvonovi,
vse lepo, mlado, in vaši glasovi
so v grozo črno ves svet ogrnili,
tesnobo svinčeno nad duše razlili.
Na tihih drevesih zelenje pomladno
zatrepetalo je hladno in jadno.
Joj, kdo je v tem mladem jutru umrl,
kdo zlatemu solncu oči je zaprl,
ker pojejo, jokajo mračni zvonovi
in težek doni njih odmev nad domovi.

V NEDELJO POPOLDNE

TIHE URICE.

PO svetu hodi čudežno dete z velikimi, plavimi očmi, ki skrivnostno sevajo v človeško dušo. Kjer obstanejo te svetle očke, tam umolkne hrum in šum. Sveti mir se zove to čudovito dete.

Če ga hočeš najti, ga moraš iskati v nedeljo. V delavnikih ne hodi okrog, ker ne mara za šum in ropot ter se ogiblje prašnih cest in prometnih ulic. Ko zazvonijo v nedeljskem jutru zvonovi, stopi to čudežno dete iz drugega, lepšega in tihotnega sveta na zemljo. Tajno se pridruži ljudem, ki gredo v cerkev. Z njimi hodi skozi trge in travnike in se splazi neopaženo v prazniške kamrice po mestih in deželi. Popoldne se igra z otroci in cvetkami po tratah. Ljubko potrka na okna bolniških sob, kjer leže bolešni in strese cel koš žegna na njihove postelje. Nalahno stopica po strmih stopnicah v podstrešne izbice k deklam, fabriškim delavcem, betežnim starčkom in pozabljenim revčkom, ki čepe na klopcah sami samcati... Ko vstopi, razlije bleščečo luč v temne sobe in razjasni žalostna oblčja.

Mogoče si že srečal to čudežno dete? Znaš biti te ni našlo doma, ko je v nedeljo romalo mimo vaše hiše? Preveč nemira je zasledilo morebiti pod vašo streho, pa se je plaho umaknilo drugam?

Ostani danes, v nedeljo, doma! Sedi v tiho kamrico ali na klopico v vašem vrtu! Pomlad je, kdo bi sedel! Prav, pa pojdi ven med zelene travnike, cvetoče brajde, brsteče gozdove. Pojdi, te prosim! Srečal boš čudežno dete in vesel se boš vrnil domov.

Ves teden čakaš nedelje. Zakaj? Da bi zleknien ležal v senci in lenaril? Da bi se naselil z boljšo jedjo? Vleče te v gostilno ali v kino. Boš videl drugi dan, kako razočarano bo tvoje srce in kako kisel bo tvoj obraz. Novi teden te čaka: poln truda in trpljenja. Treba ti je, da se v nedeljo odpočiješ, zbereš svežih moči, novega poguma.

Kaj nam pa preostane v tej pusti vsakdanjosti in moreči enoličnosti drugega, kot lepa nedelja? Ta dan nehamo biti stroji. Sveti mir se razlije v nas, razgreta čela se nam ohladijo, utrujene oči zadobe nov blesk, razburjeni živci se nam umirijo.

Vzemi v nedeljo lepo knjigo v roke. Veš kdo govori iz nje? Pesniki in pisatelji, ki jim je Bog dal talent, da svežijo naše srce, ga ojuščajo in razvedre. Njihov težki poklic je, da v sebi doživljajo najglobokejšo boleost in največje veselje. To doživetje izražajo v besedah, da premišlujejo o njem drugi, ki so plitvi in malo občutni. Koliko tolažilne in blažilne moči imajo skrite v sebi lepe knjige.

Razumeš sedaj, zakaj dekle sloni ves božji nedeljski popoldan nad lepo knjigo? Zanesajala se je v drugi lepši svet. V mislih roma po pravljicni deželi, kamor ne sega ropot strojev. V tej deželi ni sovraštva ni hujskarnja, ljubezni polni ljudje živijo v njej in vsakega sprejmejo z odprtimi rokami, zlasti še uboge, trpeče, sirotne, preganjane. Dekle čuti, da jo ta lepi svet umeva in tihi mir se naseli v njeno dušo. Smehlja se v tihi sreči, ki je skrivaj prišla skozi okno v njeno pusto sobico! Srečne in blagoslovljene nedeljske urice!

Daj tudi ti svoji duši nedelje! Uglasi razdvojenost, ki ti muči dušo, ob čistih glasovih

nedeljskih zvonov! Vsaj eno urico bodi sam! Umakni se drugim, vzemi dobro knjigo in čitaj! Ta dan nai kraljuje v tebi srce: dobrotljivejši in prijaznejši bodi do domačih, bolj ko v delavnik!

Tudi drugim privošči nedeljski mir! Dekla in hlapec morata tudi imeti nedeljo. Ta dan mora biti vsakdo vsaj nekaj časa sam v sebi. Nedeljski mir naj čutijo posebno tvoji otroci. V tebi naj gledajo ubranost in prazniško dobrohotnost. Med tednom sta z ženo slabe volje, redkokedaj najdeta priliko, da bi se približala otroškim dušicam. V nedeljo naj bodo otročiči vsi tvoji. Dovolji jim, da se s teboj razgovore in odgovarjaj jim na otroška vprašanja. Bodi srečen, ko imaš še otročiče ob sebi! Prišel bo dan, ko se bodo zunaj in znotraj oddaljili od tebe, da boš žalosten zrl za njimi, ko bodo hodili svoja pota. Zato jim daruj nedeljo, da ostane v njih dušah za vedno vtisnjen spomin na gorko ljubezen skrbnih roditeljev. Kolikokrat bodo v mrzlem svetu potrebovali te gorke ljubezni!

Dobri Bog, daj nam vsem, ki smo utrujeni, razdvojeni, nemirni — svoj sveti dan, ko bo zrl v vas ono čudovito dete s plavimi kot jezero mirnimi očmi!

MARJETICA.

V rosнем jutru.

V duhu vidim pred seboj visoko hišo, kjer sva bila rojena z Marjetico. Razsežni prostori, globoke kleti, delavnice v nepretrgani vrsti, obširna skladišča in do vrha založene prodajalne. Vse to imetje pa je bilo naše le po imenu, zakaj bilo je zadolženo od tal do slemena.

Vkljub ogromni lastnini so bili najini starši revni. Oče je že dve leti po poroki zbolel. Vsa teža skrbi se je zvalila na šibke rame junaške matere. Prišlo je v družino deset otrok. Vsi smo potrebovali obleke in kruha. Dohodki so pa bili tako pičli, da je morala uboga mati prevzeti poleg domačih opravil še učno mesto na osnovni, meščanski in gospodinjski šoli. Oče je skrbel za trgovino, kolikor je pač revež zmožel. Še sedaj ga gledam, kako daja navodila uslužbencem. Počasi drsa s hromo nogo od skladišča do skladišča. V eni roki pestuje Marjetico, z drugo roko se opira na palico. Pri vseh mukah pa ni kazal niti najmanjše nevolje. Bil je vesel, živahen in izredno ljubezniv z vsemi. Kot otrok sem si predstavljal, da je ljubi Bog ravno tak, kot naš očka:

sivo dolgo brado ima in prijazno se smehlja v svet.

Prava trpinka pa je bila naša mama. Živela je kot redovnica. Vstajala je zjutraj ob štirih in hitela na strmi hribček k prvim mašam. Mož, ki je ugašal svetilke ob cestah, jo je dobro poznal. Vsak dan je gledal majhno črno postavo, ki je s hitrim korakom stopala v breg in tiščala velik molitvenik na prsa.

Ko je oblekla otroke, pristavila lonce k ognju in odkazala vsakemu uslužbencu delo, je drsela urno kakor miška v šolo s knjigami pod pazduho in rožnim vencem v rokah. Dopolodne je poučevala tri ure, popoldne dve uri in pol in vendar jo je poleg tega čakalo doma še vse gospodinjstvo, bolni soprogi in deset malih otrok. Ko je ob enajstih končala s poučevanjem v ljudski šoli, je za hip prišla domov, postregla najmlajšemu in brzo odšla na meščansko šolo, kjer je učila deklice do ene ure popoldne. Kosilo, — zelje in kos mesa vsak dan razen petka, — smo hitro pospravili. Naglo je odhitela v sobo, previla dojenčka, zrahljala postelje, pregledala v trgovini račune, dokler se ni približala tretja ura. Spet je dirjala v šolo in se vrnila domov ob petih. Pripravila je večerjo, pregledala vsem domače naloge, obšla prodajalno, zašila obleke in nato odbrzela v gospodinjsko večerno šolo, ki je trajala do osmih. Mimgrede se je ustavila v cerkvi, utrujena je prišla domov, zmolila z nami večerno molitev in nas spravila v posteljo. Ko je družina že sladko spala, je sedela zmučena mamica ob pisalniku. V desni je držala pero, v levi pa najmanjše dete, da nas ni z jokom motilo v spanju.

Posebno čudno pri vseh teh ogromnih poslih je pa to, da je prenašala to težko breme celih 35 let, vkljub rahlemu zdravju. Leta 1890. se je peljala v Lüttich, da bi napravila izpit za srednje šole. S seboj je vzela mene in tri mesece starega bratca, ki ga je še dojila. Takrat sem imel šest let. Pet tednov je prečula noči, da je preštudirala obsežna tvarino. Po izpitu se je onesvestila. Silno sem se prestrašil, ko so jo trije možje prinesli obnemoglo v naslonjaču.

Marjetica je prišla na svet 2. avgusta 1892. leta. Rodila se je kot deveti otrok v letih najhujših skrbi in najlutejše borbe za družinski obstoj. Razvajena ni bila. V materi je gledala dan za dnem najlepši zgled popolne samoodpovedi, krvavih žrtev in globoke vere. Prve igrače, ki jih je Marjetici dala mama, so bile rožni venec, kip Matere in podobica angela varuha. Kadar je utegnila, jo je jemala pobožna mati s seboj v cerkev.

Ze s šestim letom ji je pomagala pri lažjih

delih. Imenovali smo jo »malo mamico«. Pozebno je skrbela za najmanjšega bratca. Pozpolnoma je bila podobna materi. Nekako smešno jo je bilo gledati, kako resno in zavestno je opravljala svoje posle. V mater je bila nekako zamaknjena: večkrat ji je dolgo zrla v oči in opazila v njih vsako, še tako skrito željo.

Najhujši dnevi so bili za nas oni, ko je postalo življenje vsled slabe trgovine bridko. Dolgovi so nas prerastli in materine oči so bile redno polne solz. Bila je zdelana, izčrpana, do smrti izmučena in resno se je bilo bati, da bo morala pustiti pouk. Pa je vzdržala. Kot bršljan debela se je oprijemala Boga in ostala močna, podobna hrastu v Ardenah. Ko je bila stiska najhujša, je stopila v cerkev. V temnih, skrbipolnih nočeh je sklenila roke, zbudila Marjetico in skupno sta molili za božjo pomoč. Ta molitev je pognala v duši blage sestre najgloblje korenine in ji odprla pogled v nadnaravni svet.

Naš oče je umrl v svojem 86 letu, draga mama pa nam živi še sedaj in šteje 75 let. Nista imela časa iti k počitku, dokler nista izpolnila svoje naloge.

* * *

Moral sem napisati ta uvod, da boste razumeli značaj sestre Marjetice. Ti pa, dobra naša mamica, mi ne boš štela v zlo, da zvedo o tvojem heroičnem življenju oni, ki obupujejo nad križi in nadlogami. Veseli me, da morem onim sebičnežem naših dni, ki se boje otrok, tvoj zgled postaviti kot presunljivo, s solzami in krvjo napisano pridigo. Hočem jim s tem povedati: Strahopetci ste in vaši maloštevilni otroci bodo strahopetni kot vi. Ker se bojite dela, zato se branite otrok! Neverni ste, ker dvomite nad obljubo Stvarnikovo, da nas ne bo pustil naš Oče nebeški v pomanjkanju radi obleke in hrane. Zločinci ste, ki rušite družine, pustošite mesta bolj kot vojske. Grobokopi ste svojega rodu, ker slabite njegovo kri in sesate njegovo moč; razdejanje dobe, ki bo prišla, bo zgrmelo na vaše glave, ker ste ga zakrivilili — vi!

* * *

Naš očka je vidno hiral. Bil je že star in bolezen ga je grozansko potrla. Vsled šibkega živčevja je postal čemer in razburljiv. Težko mu je bilo ustreči. Odklanjal je skoro vsako jed in postajal šibkejši. Mama si je skrivaj brisala solze in trpela v notranji bolesti. Da bi bolnik imel skrbno postrežbo, je ostala Marjetica doma. Hodila je v višjo desklisko šolo in štela šestnajst let. Iz vzorne dijakinje je postala skrbna strežnica. »Boste videli, da ga ozdravim« je vzklikala in besedo držala.

(Dalje.)

VOLJA.

»Ne morem! To je nemogoče!« je dejal častnik Aleksandru, ko je bil njegov napad odbit iz neke trdnjave na pečinah.

»Proč s teboj!« je grmel veliki Macedonec; »nič ni nemogoče onemu, kdor hoče zmagati!« In stopil je na čelo svojim vojakom ter pregnal sovražnika iz njegovih utrd.

»Bržkone hočete le napol!« je dejal Suvarov takim ljudem, ki niso imeli nikakih uspehov. Njemu je bila volja sestav; besede: »Ne morem«, »Ne vem« in »Nemogoče« ni maral slišati. »Uči se!«, »Stori!«, »Poskusil!« so bile besede, ki jih je vedno rabil.

Napoleon je šel, ko je bil v Egiptu, v bolnišnice h kužnim boleznim, da bi s tem pokazal, da more človek premagati celo strahote kuge, ako se je ne boji. Taka sila volje je zdravilo za telo in orožje, ki doseže skoraj nadčloveške čine. Dvignila je mnogo ljudi s smrtne postelje in je storila čudeže hrabrosti.

Walter Scott je imel, ko je bil star 55 let, dva in pol milijona mark dolga. Vzlje svoji starosti je sklenil, da poplača svoj dolg do poslednje stotinke; in — posrečilo se mu je. Železna sila njegovega sklepa je dala njegovemu duhu prožnost in sposobnost za neumorno delo. Vsaka žilica, vsak živec je govoril v njem: »Dolg moram poravnati!«; vsaka kapljica krvi je plamenela od volje ter je dajala njegovim možganom zvišano moč, da je mogel pisati. In dolgove je poplačal. V dnevniku Walterja Scott čitamo: »Strašno sem trpel in večkrat sem želel leči in zaspati za večno. Toda sklep hočem izvršiti.« Njegova volja je delovala dalje.

»Možu, ki zna hoteti, ni nič nemožnega,« je rekel Mirabeau. »Je kaj potrebno? Potem se mora storiti. Tako se glasi zakon vsakršnega uspeha.«

In Bulver piše: »V veri leži neka velika moč celo, če se nanaša na človeške in posvetne stvari. Če je človek trdno prepričan, da hoče nekaj storiti, kar je navidezno v hipu nemogoče, potem stavi deset proti enemu, da se mu končno vendarle posreči. Kdo more doseči kaj proti človeku, ki nosi v sebi neomajen sklep? Ki se ne zaveda, da je premagan in ki se bori po kolenih naprej, ako so mu odstrelili obe nogi? Težkoče in odpor takega ne strašijo; preganjanje mu le koristi, ker ga vzpodbuja le še k večjemu napenjanju vseh sil. Dajte človeku le abecedo in železno voljo, in kdo bi rekel, kako visoko se more še dvigniti?« Imej zaprtega Galilea radi kakega njegovih matematičnih odkritij in on ti bo napravil v svoji celici poskuse s slamo. Vzemi Eulerju vid, in on bo razmišljal le globlje, da razvije svojo prečudežno nadarjenost za matematične preračune.

Quentin Metsys je že obupal, da bi postal slikar, ko so mu rekli, da se bo mogel poročiti z vrlo ljubljeno hčerko svojega mojstra le, ako more ustvariti imenitno sliko. Lotil se je dela s tisto silo volje, ki je nepremagljiva ter je ustvaril eno izmed mojstrskih del v slikarstvu: »Skopuh!«. Njegova odločnost je porazila »nemogućnost«.

Z A H I Š O I N D O M

HIŠA IMEJ SVOJ VRT.

S trnjem, osatom in pelinom je prepleteno in prepojeno naše življenje, cvetje in veselje nam je le redkokedaj in zelo pičlo odmerjeno. In vendar je naša duša tako potrebna, da se odpočije in umiri od trudapolnega dnevnega dela, trpljenja, žalosti in skrbi.

In kje naj se odpočijemo in umirimo? Ali v gostilni? Malo razvedrila da gostilna, tam kvečjemu vtopimo za malo časa skrbi, ki pa potem s toliko večjo silo pritisnejo na možgane.

Tudi pri drugih zabavah navadno zastonj iščemo razvedrila in umirjenja svojih živcev, večkrat odpove svojo pomoč celo razvedrilna knjiga.

V takih slučajih išči razvedrila v cvetju in zelenju, sredi božje narave. Takrat je srečen, kdor ima svoj vrt in sredi njega miren kotiček. Če se mu hoče, dela okoli zelenjave in cvetic, opravilo dobi pri sadnem drevju, če pa tega ne more, sede v mirni kotiček, gleda in prede svojo misel, okolica, cvetje in zelenje pa vpliva blagodejno na njegovo zmučeno dušo, oči mu počivajo na lepi gartroži, leteči metuljček odnese na svojih krilih tegobo srca.

Zato pa imej vsaka hiša v bližini svoj vrt.

Sadno drevje v vrtu nam lepša okolico hiše in nam nosi dobiček. Seveda mora biti drevje dobro in pravilno negovano.

Vrt pa ni le za sadno drevje. Predvsem mora biti vrt živa zaloga za kuhinjo, »kambrica« naše pridne gospodinje. Tam naj ji raste čebula in česnik, špinača in ohrovt, solata in radič, paradižniki in kumarice, peštršilj in zelena, hren in majaron in še mnogo takih zelišč.

Zelišča so potrebna za našo hrano. Njih pomen ne tiči samo v tem, da delajo hrano bolj raznovrstno in radi tega prijetnejšo, temveč vplivajo tudi zdravilno na prebavo in celo človeško telo.

Ker hoče naš rod ostati čil in zdrav, zato naj živi mnogo zelenjave. Najcenejša in najbolj okusna pa je zelenjava, katero smo si sami vzgojili na domačem vrtu.

In cvetke! Znana je naša dežela in naš narod, da ljubi cvetice, ki tako lepo krasi okna naših domov in s prijetnim duhom napolnjujejo okolico naših hiš. V vrtu je vedno prostora za cvetice, ljubljenske naših deklet. Cvetice krasi naš dom, delejo prijetno naše bivališče, vplivajo blagodejno pa tudi na naše srce. Kateri človek bo ostal trd v bližini lepe cvetice, katero dekle bo slabo, ki ljubi in goji cvetlice, ta božji dar.

In vrt nam služi za bodrilo k pridnosti. Otrok rad raje po zemlji. Odmeri mu v vrtu kotiček, gredico, katero naj otrok sam obdela, zaliva in sploh oskrbuje. Le tako boš vzgojil iz otroka pridnega delavca.

Zato pa spada v bližino naših hiš vrt, četudi ne velik. Blažil nam bo našo dušo, vplival vzgojno in zdravil nas duševno in telesno ter vseboval zalogo za naš želodec. In naš želodec je sila važna stvar, saj pravijo celo, da gre ljubezen skozi želodec. Četudi imenovani rek ne bi bil vedno na mestu, vendar je zelo dobro, če si ga naše gospodinje prav dobro zapomnijo.

POSODA ZA CVETLIČNE RASTLINE.

Naši ljudje vsade cvetlično rastlino v prvo posodo, ki jim pride pod roko. Nagelji se morajo večkrat zadovoljiti s škatlo od paradižnične mezge, oleander mora hoté ali nehoté hirati v pločevinasti posodi, ki je prvotno služila za bencin ali petrolej.

Taka posoda je res poceni, a ne odgovarja namenu. Mi hočemo, da se cvetlična rastlina razvija, da je zdrava in da s svojo svežostjo blagodejno vpliva na naše oči in srce. V pločevinasti posodi pa se cvetlica ne more dobro razvijati, ker ne propušča pločevina zraku h koreninam, ki istega nujno potrebujejo. Pločevinaste in

sploh kovinaste posode imajo poleg tega še to slabo lastnost, da se na solncu zelo segrejejo, na hladu pa omrazijo, kar potem kvarno vpliva na korenine rastline in taka rastlina mora potem hirati.

Najprimernejša posoda za cvetlične rastline so žgani glinasti lonci, leseni zabožčki in čebriči, najlepši so seveda lonci.

Pri loncih moramo predvsem paziti, da niso emajlirani, ne od znotraj in ne od zunaj, ker zapira emajl zraku pot. Preden vsadimo rastlino v lonec, ga moramo s ščetko dobro očistiti morebitne zemlje, plesni, pajčevine in druge umazanije. Nato moramo lonec oprati v vreli vodi, nakar ga še oplaknemo z mrzlo. Umazanija zapira pot zraku, poleg tega pa prenaša bolezni na rastlino.

Lonec mora imeti na dnu luknjo, skozi katero naj se odceja odvišna voda. Preobilna vlaga v loncu škoduje rastlini, ker korenine ne morejo dihati. Vsled preobilate vlage se skisa zemlja in cvetlična rastlina počne hirati.

Sobne cvetlične lonce olupšaj z belo barvo, s katero pobeliš zgornji rob lonca; ostali lonec ostane rumenkaste ali rujavkaste barve, zgornji rob pa je čisto bel, kar zelo poveča lepoto prostora.

Zabožčke rabimo za cvetlične rastline na oknih, hodnikih, balkonih itd. Tudi zabožčki, ki naj bodo leseni, naj imajo na dnu svoje odcejalne luknje ped narazen.

Čebrički so najprimernejša oblika za večje olupševalne rastline, kot so oleandri, gartrože, limonovi grmiči itd., katere držimo navadno za olupšavo pred vhodom v hišo ali pred kakimi drugimi vrati. Odcejevalne luknje ne smejo manjkati tudi pri čebričih.

Ker rastejo v čebričih navadno dolgotrajne cvetlične rastline, zato naj bodo čebriči napravljeni iz močnega, najbolje iz hrastovega lesa. Čebrič bo več časa trajal, če ga od znotraj nekoliko ožgemo; plesen se ne razvija tako rada na ožgani kot na neožgani površini.

Lepo je, če čebriče in zabožčke pobarvamo z barvo okolice, recimo hiše. Tako pobarvana posoda napravi takoj lepši vtis na gledalca.

Seveda morajo biti cvetlične posode primerne oblike in velikosti. Moški klobuk ne spada na otroško glavo in ne narobe, tako tudi ne spada majhna cvetlična rastlina v veliko posodo.

Inž. J. R.

GOSPODINJSKI MIGLJAJI.

Madeže od črnila

spraviš iz obleke in perila, če jih opereš v toplen mleku. Tudi limonov sok spravi madeže od črnila. Seveda je najbolje očistiti še sveže madeže in ne zastarelih.

Kokoš nosi jajca brez lupine.

Lahko sta dva razloga, in sicer:

1. Kokoš prejema s krmo premalo apna, zato naj se taka kokoš mnogo giblje na prostem. Če pa so kokoši zaprte in dobivajo za krmo mnogo krompirja, posebno kuhanega, potem dodaj vsaki dan krmi nekoliko klaj-

nega apna, in sicer na 5 kokoši eno malo žličico. Poleg tega vrži vsaj vsaki teden med zaprte kokoši pest peska.

2. Brezlupinastim jacem je lahko kriva bolezen. V tem slučaju ne išči pomoči, marveč kokoš opitaj, jo zakolji ali prodaj.

Sedaj so jajca poceni,

v zimskem času pa zelo draga; sedaj so po 30 in 40 stotink, decembra pa po liri. Zato stori pametno vsaka gospodinja ki si v poletnih mesecih oskrbi zalogo jajec za zimo.

Kdor hoče ohraniti poletna jajca za zimski čas, mora jajca konservirati, za kar je najcenejše sredstvo navadno apno. Iz gašenega apna napravimo z dodatkom vode apneno mleko, s katerim zalijemo v primerni posodi vložena jajca. Primerna posoda so stekleni, veliki vrči, veliki, navadni, četudi glinasti lonci, zadostuje tudi navadna golida ali druga posoda. Paziti moramo, da so jajca vedno pokrita z apnenim mlekom.

ZA KUHINJO.

FRANCOSKA JUHA.

Očisti in zreži na rezance nekoliko krompirja, ohrovta (vrzote), zelene (šelnje), korenjčka, čebule, peteršilja in nekoliko zelenega graha. Duši vse to na surovem maslu, da se nekoliko zarumeni. Nato potrosi z žlico moke in ko se zarumeni, zalij z vodo ali kostno juho.

Na juhi zakuhaj peščico riža.

MESNI HLEBČKI.

Vzemi $\frac{1}{2}$ kg govejega mesa, 2 žemlji 3 dkg čebule, zeleni peteršilj, sol, poper, 2 jajci, 8 dkg moke, 20 dkg masti. Sesekljaj prav na drobno surovo goveje meso (lahko uporabiš tudi ostanke kuhanega mesa); temu pri mešaj v vroči masti oprazeno, sesekljano čebulo in peteršilja ter sekljan česnik, jajca, sol, poper in dve v mleku namočeni ter ožeti žemlji; vse skupaj dobro premešaj. Iz tega napravi lepe hlebčke, povaljaj jih v moki ali drobtinah in speci v vroči masti.

Hlebčke daj na mizo s kako solato.

Opomba: Okus hlebčkov je boljši, če uporabiš pol govejega in pol prešičjega mesa.

PEČENI KROMPIRJEVI SVALKI.

Vzemi 1 kg krompirja, 5 dkg surovega masla, 3 jajca, sol, 15 dkg moke, 10 dkg drobtin, $\frac{1}{4}$ masti. Operi krompir in ga skučaj, potem ga olup, pretlači in ko se nekoliko ohladi, mu pri mešaj surovo maslo, 1 jajce, sol in moko ter zgneti vse to na deski v gladko testo. Iz tega testa napravi za palec debelo klobaso, ki jo zreži na 5 cm dolge svalke, katere potem povaljšaj v jajcih in drobtinah ter spečes v vroči masti.

ŠPINAČA.

Otrebi špinačo, deni jo v vrelo vodo, katero si prej osolila in jo skučaj. Nato jo ocedi, preplakni z mrzlo vodo in jo pretlači ali prav drobno sesekljaj. Oprazi nato na surovem maslu nekoliko kruhovih drobtin, pri mešaj jih špinači, prideni še nekoliko popra ter jo zalij z juho ali mlekom. Nato jo še nekaj časa kučaj.

SPINACA V SOLATI.

Skuhaj špinačo kot zgoraj, nato jo ocedi ter zabeli z oljem in okisaj z limonovim sokom. Po okusu lahko nekoliko popraš.

SPINACNI CMOKI.

Vzemi $\frac{3}{4}$ kg špinače, $\frac{3}{4}$ kg krompirja, 2 jajci, 5 dkg slanine, moko. Skuhaj špinačo, jo ocedi in pretlači. Nato ji primešaj kuhanega in pretlačenega krompirja, obe jajci, drobno rezano in ocvrto slanino, moko po potrebi in zgneti v gladko testo. Iz testa napravi cmoke, ki jih skuhaš v slani vodi.

Opomba: Cmoke lahko zabeliš s surovim maslom in daš na mizo kot jed zase ali pa s kakim mesom.

Biškotni zvitek.

Vzemi: 6 jajec, 17 dkg sladkorja, 9 dkg moko, 3 dkg surovega masla, 20 dkg marmelade in 4 dkg sladkorja v prahu.

Mešaj skozi pol ure rumenjake s sladkorjem, potem pridevaj počasi trdi sneg iz beljakov, moko in stopljeno maslo. To tvarino razmaži na z maslom pomazano in z moko potreseno pločo eden do poldrug cm na debelo ter speci pri srednji vročini v pečici. Še toplo pecivo namaži z marmelado, tesno zvij in potrosi s sladkorjem; preden neseš na mizo, zreži v prst debele rezine.

ZDRAVSTVO.

Gizela Majeva:

LJUBO ZDRAVJE.

Nauke, kako je treba negovati telo in kako si ohraniti zdravje, so poznali že stari Grki in Egipčani. Zlasti Grki so imeli mnogo razumevanja za ohranitev naravne telesne lepote. Skrbeli so za zdravje vsega naroda, zato so uvedli splošno telovadbo, športne igre in javna kopališča. Egipčani so bolj cenili umetno lepoto, zato so bili mojstri v sestavi mazil in lepotečnih sredstev. Izkopane mumije raznih egipčanskih kraljčin nam pričajo o tem. Tudi Rimljani so zelo vpoštevali gojitev telesa, a bogataši so zašli predaleč, obdajali so se z luksusom in zapadli pomehkuženju.

V prastarih časih je duhovništvo nosilo skrb za duševni in telesni blagor ljudstva. Že Mojzes, vodja Izraelcev, je vpeljal nego telesa; izdal je gotove zakone o prehranitvi in vpeljal sabat, to je dan počitka.

Higijena, skrb za zdravje, je torej prastara znanost, ki so jo poznali že prvotni narodi, a se je le polagoma širila med širše mase. V Nemčiji so upeljali javna kopališča šele v 12. in 13. stoletju, v 15. stoletju so začeli pometati in čistiti ceste in odstranjevati nakopičena smetišča. Tudi stanovanjem so posvečale oblasti večjo pozornost in skrbele, da preprečijo ponarejanje živil. V 19. stoletju so postavila oblastva tudi javne zdravnike, ki so pazili na javno zdravje in skrbeli, da se preprečijo kužne bolezni. A šele v novejšem času so izumili zdravniki razna sredstva, to so razni serumi, ki uniču-

jejo bakterije kužnih bolezni. Vendar so še razni bakterije, ki jih ne zmaguje niti zdravniška veda; žilavo je njih življenje, ne dajo se uničiti, a upati je, da se bo zdravniška iznajdljivost še izkazala.

Zalostno je pa dejstvo, da se dobijo še v današnji dobi ljudje, ki se izpodtikajo nad »modernjaki«, ki izpostavljajo svoje telo solnčnim žarkom in zraku ter se kopljejo v javnih kopališčih. Oni vidijo v tem le pohujšanje in ne stremjenje po idealu zdravja.

Dolžnost slehernega človeka je, da skrbno čuva svoje zdravje, ker to je božji zakon, to je zakon narave. Zdrav človek lažje premaga življenjske borbe, v zdravem človeku je sila, ki prenaša zlo in stremi po dobrem in koristnem.

A kako naj si človek ohrani zdravje, kako naj napove boj zdravje uničujočim bakterijam, ako ne pozna nauka higijene?

Večina ljudi zapravlja svoje zdravje ali iz nevednosti ali iz lahkomišelnosti. Zalostno, a resnično. Ljudje, ki ne znajo ceniti svojega zdravja, ki jim je higijena deveta briga, pridejo šele takrat do spoznanja, da so grešili nad lastnim organizmom, ko zbolijo resno, ko morajo prestatiti fizične bolečine ter zapraviti obilo časa in denarja, da si zopet pridobijo zdravje.

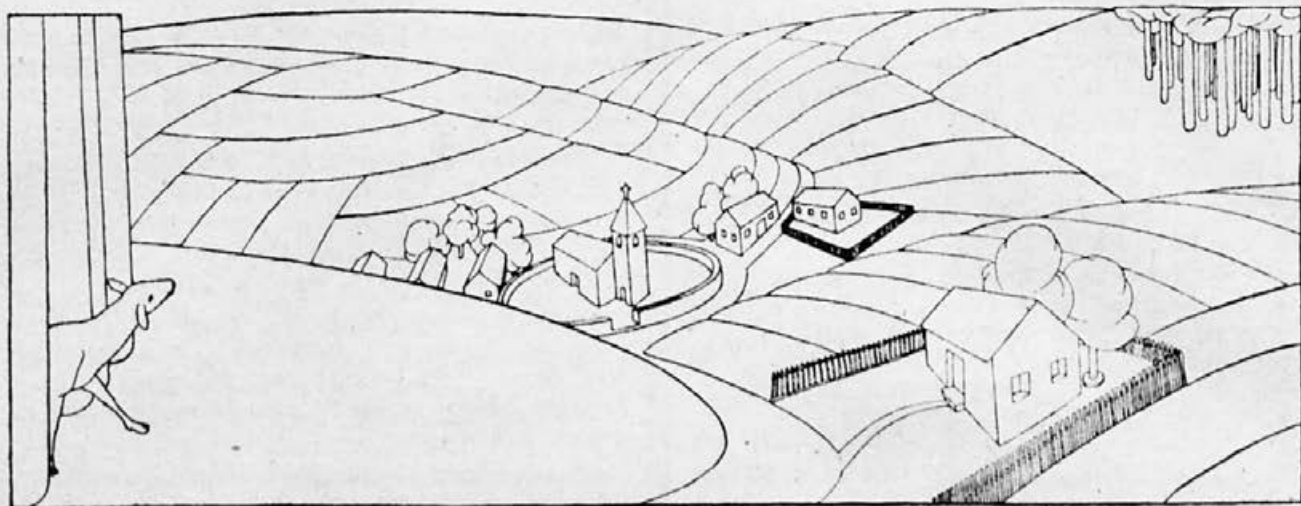
Zalostne slike nam kažejo življenje. Lepo bi bilo, če bi bil sleherni človek tako poučen, da bi se izogibal vsega, kar prinaša zle posledice. Vendar se zgodi, da ne moremo preprečiti raznih nesreč in bolezni z vsem znanjem, z vso previdnostjo. Tedaj se moramo zateči k vestnemu zdravniku, da nam pomaga in svetuje. Predvsem pa bodi človek samemu sebi telesni in duševni zdravnik, da se prepreči marsikatero gorje!

KAJ NAJ V SLUČAJU BOŽJASTNEGA NAPADA NAPRAVIM?

(Piše zdravnik dr. Lojze S.)

1. Imam brata, ki je podvržen božjastnim napadom.

Pri božjastnem napadu lahko ločimo dva dela, to sta: prvi napad in predhodni znaki, ki ta napad takorekoč naznanjajo. Do danes medicinska veda ni še dobila sredstva, ki naj bi že začeti božjastni napad ustavila. Zato je potrebno, da pri vsakem takem napadu skušamo preprečiti one poškodbe in nevarnosti, katerim je izpostavljen bolnik. Torej, položili bomo bolnika na blazino ali na bolj mehko podlago, tako, da se ne bo ranil z glavo za časa napada. Med čeljusti mu bomo dali brisačo, rjuho ali kakoršnosibodi cunjco, da si ne bo ranil jezika. Treba je odpeti srajco, naramnice, hlače in sploh vse obveze, ki bi utegnile preprečevati redno pretakanje krvi. Treba je zadrževati ude pri krčih, tako, da bolnik ne bo poškodoval niti sebe niti drugih. Ko se bolnik pomiri, je treba nanj vedno paziti, ker se napadi pogosto in zelo radi ponavljajo. Zdravniška znanost je žalibog še do danes brez pravega sredstva za ozdravljenje te grozne bolezni. Naredi in pomaga pa se že precej z vztrajnim zdravljenjem.

P I S A N O P O L J E

Grivški:

BINČKOVA PRVA IZPOVED.

BINČEK je bil majhna krota, pa velik kajón. Pričujoč je bil povsod: v cerkvi in šoli od zadaj, pri lumparijah pa na prvem mestu. Pri molitvi je spal, pri delu ga je zeblo, pri skledi se je pa potil. Godilo se mu ni slabo. Imel je cvetoča, napeta lica, kot jih imajo navihanci sploh. Na debeli glavi so mu rastle celi šopi črnih las. Uspevali so zelo bohotno na mastni, rodovitni podlagi ter se košatili na vse strani sveta. Ni čuda, da je učitelja vkljub njegovi močni volji večkrat obšla skušnjava, da je s prsti segel med to bujno grmičevje in izdatno poškodoval krasne nasade.

Petek po Križevi nedelji je bil za Binčka pomemben dan: treba mu je bilo iti prvič k spovedi. Gospod Janez, ki je že 42 let pačel po suhih in močvirnih pašnikih izročene mu ovce in kozle, je v nedeljo ostro zabičeval na pridižnici materam, naj do dobra pomagajo izprašati koštrunčkom kosmato vest.

Binčkova mati Marjeta je zato kupila pri trgovcu Špehaču že zjutraj polo papirja in svinčnik št. 1.

»Binče,« je dejala, vrnivša se od jutranje maše, »v izbo se mi spravi, da si izprašaš vest! K mizi sedi in resno premisli, kakšne komedije si že uganjal. Potem vzemi svinčnik in lepo napiši velike in male »kozle«, da boš vse lepo imel pred očmi, ko pojdeš popoldne k spovednici! Pustila te bom samega, da boš nemoten!«

Mati Marjeta je šla v kuhinjo in vse bolj previdno ravnala z lonci, da ne bi motila Binčka, ki je vršil važno opravilo v zaprti sobi.

Fant je imel 10 let. Nerodno mu je bilo to opravilo. Grizel je svinčnik, se vrtil na stolici in od dolgega časa začel — muhe loviti. Danes jim je mečkal le glave, dočim drugekrat niso bile varne pred njim niti noge niti peruti. Drugekrat — a danes je bilo treba več usmiljenja, ker se je fant pripravljaj za izpoved!

Pred Binčkovimi očmi so drsela v divjem teku štiri leta, polna pogreškov in hudobij. Vročje mu je postajalo, ko je registriral mastne »kozle« poleg manjših kozličev. Cela rešta jih je bila.

V sobi je bilo tiho ko v grobu, le stara stenska ura je zločesto karala: »Čak', čak', čak'!«

Prva je skočila malemu grešniku pred oči črna farovška mačka. Pred pol letom jo je po najkrajšem procesu zadavil in obesil na vrh v drvarnici. »Bot za bot!« je takrat miril vpijočo vest. »Ti si zadavila meni kanarčka, jaz bom zadavil tebe!«

Vsa črna, z navzgor zavihanim repom, z vajočim gobcem in bliskajočimi očmi je stala sedaj pred njim uboga črna žrtev. Za njo pa je še groznejše buljil vanj kafetasto blede obraz kuharice Neže. Škrbasta usta je odpirala, kot bi ga hotela požreti. Z Nežo sta bila vedno v bojnem stanju, a na tako grozen spopad Binče ni bil pripravljen. V divji bolesti in groznem strahu je zapisal svoj veliki greh: »farovško mačko obesil!«

Grešna procesija se je vlekla naprej. Kakor bi vstal iz črnih tal, se je prikazal pred njim sosed Primož z bičem v roki: »Kje je moj bičevnik,« je rjul. »Ti capin capinasti,

kdo ga je zlomil?« In spet je pisal svinčnik kruto obsodbo: »Stricu Primožu zlomil bičevnik!«

Polajnarjev Drejčje je pred meseci nesel moko iz mlina. Ustavil se je pred gostilno in pustil vrečo na klopi. Z Drejčetom sta si bila gorka, odkar mu je Binček hruške pokradel. »Resk!« je naredil z nožem in v vreči je zazevala luknja. Ko je Drejčje oprtal vrečo in jo veselo prepevaje nosil domov, je sipala iz luknje moka in zaznamovala pot od gostilne do konca vasi, kjer je vreča postala lahka.

Binče je gledal ta prizor. Moka se mu je zdela krvava. Kot kri je brizgala iz prerezane vreče in močila srčna tla. Vzel je svinčnik in skesan napisal: »Drejčetu prerezal vrečo!«

Grešnik se je oddahnil. Hude so bile obsodbe in ni jih hotelo biti konec.

»Materi sem izpil mleko in mački namazal gobček.« Petnajstkrat je mačka trpela mučenštvo radi njega. To je bil vnebovpijoči greh.

Šele ko je prišel do zaporedne številke 30, se je število ustavilo. Petkrat, šestkrat je prečital obsežni register, da se mu ne bi ustavljalo pri izpovedi. Gospod Janez je bil namreč nestrpen in kdo ve, kaj bi se vse utegnilo Binčku prigraditi.

Slovesno je podpisal pod protokol svoje polno ime in datum. Nato je skrbno zvil polo in v umazani robček zavezal še bolj umazane pregrehe. Svoj grešni zaklad je skrnil v hlačni žep.

Ta dan Binčku kosilo ni dišalo. Ni si upal pogledati materi v oči, ko je v hlačnem žepu nosil svojo smrtno obsodbo. »Imaš velike kozle?« je poizvedovala mati. »O, ne prav velike« je kratko odvrnil Binček. Zdelo se mu je pa, kot bi v žepu meketali grešni jarcji: »Lažeš, lažeš!«

Po stari navadi jo je mahnil na vas. Kdo se bo pretepal, če Binčka ni zraven? In dobro so se topli! Rute so zavezali v vozle in si jih dajali po rokah, glavi — kamorkoli je padlo! Čičkarjev Tonče, ki nikoli ni nosil smrkavca, si je ob tej priliki izposodil mučilno orodje pri Binčku. Da bi mu ga Binček ne bil dal!

Po šoli je peljala učiteljica celo vrsto malih spokornikov v cerkev. Gospod Janez je že »sedel«. Drug za drugim so stopali mali grešniki k spovednici. Marsikdo ni bil prav v nobeni zadregi. Grehe so nekateri enostavno čitali kar iz molitvenika. Čičkarjev Tonče se je na glas izpovedoval sledečih grehov iz molitvenika: »Sem odpadel od vere, sem čital protiverske časopise (pa še iz abecednika ni poznal vseh črk!) sem pozelel svojega bližnjega ženo, sem obhajal ženitev ob prepovedanih časih!« Učiteljica se je v klopi smejala v pest, gospod Janez je pa brundal in

renčal, da so očitnemu grešniku vstajali lasje po koncu.

In vendar je šlo vse lepo po vrsti, dokler ni stopil v temno predkamrico Binček. Veliko posvetnih misli se mu je podilo po glavi. Večkrat so ga te misli zanesle na farovško dvorišče, kjer je v solncu smrčal rjavi muc, žalujoči soprog obešene mucke. »Še tega bom udušil, tudi ta je kriv!« Tako je delal pregrešne sklepe in kesanje ni hotelo vstati v njegovem srcu.

Že je gospod Janez odprl zamreženo okence. Binček bi moral začeti. Križ božji! Iskal je robca v žepu, zdaj desnem, zdaj levem — a listka ni bilo. Nesrečni Čičkarjev ga je imel!

Huda je predla ubogemu Binčku. »Grehe sem izgubil!« je jecljal. Pa je priskočil na pomoč gospod Janez. Pred Binčkom so vstajale zopet strašne prikazni: Črna obešena mačka, prerezana vreča, zlomljen bičevnik, prazne latvice mleka... Ničesar ni pozabil, ker so bili vsi ti slučajji tipični in jih pozabiti ni bilo mogoče.

Ko je končal, je potrpežljivo in udano čakal. Drugega mu pač ni kazalo! Kaj mu neki more gospod Janez? Nič! Kričati ne sme, sicer bi izdal spovedno skrivnost, za ušesa ga ne more prijeti, ker je bila med njima mreža. Ta naprava se je zdela Binčku posebno hvalevredna. Premišljena in praktična je bila, da se mu ni bilo bati presenečenj v laseh ali celo na uhljih.

Zato je bil gospod Janez takorekoč brez moči. Niti kričal ni nanj. Glede mačka je zahteval le pojasnila:

»Ali si žival mučil?«

»Naa,« je dejal Binček, »samo malo obesil sem jo!« Na skrivaj je pa že vstajal v njegovi duši zlobni načrt, ki mu je veleval kruto osveto nad sivim farovškim mačkom s udovcem.

Pravi trdni sklep in kesanje mu je vzbudila še kuharica Neža, ki je čakala nanj pred drvarnico. Zagrabila ga je za vrat in omahala s tolkačem, da so kokoši preplašeno begale semtertja. »Ti si torej zadavil mačko! Ti lump nesramni, ti seme negodno!« Tedaj se je kar naenkrat v fantu pojavil trdni sklep in globoko kesanje, mu je privrelo na dan v pretresljivih klicih: »Ne bom nikoli več, Neža, nikoli več!«

Izpustila ga je. Trdno se je prijemal za hrbet in niti mijavkanje sivega muca mu ni bilo več v bližnjo priložnost.

Do doma so bolečine ponehale. Na pragu ga je čakala mati Marjeta z rokama od zadaj, kot bi skrivala nekaj, kar ni treba videti vsakemu človeku. Brez uvodnih besed ga je pri-

jela za vrat in vlekla v sobo. Tu se je začela nova operacija. »Ti si pil mleko, negodnež, lažnjivec, pogoltnož! Pa si mačko obdolžil! Le čakaj, falot!« Začela je padati toča, a ta je segla ob tej priliki še nižje kot pri Nežini nevihti — par centimetrov pod hrbet, kjer je zlasti izpostavljen najvabljujejši del za podobno rokodelstvo.

Solznih oči je premišljeval Binček, kako more priti na beli dan spovedna molčečnost in kako more gospod Janez trditi, da občuti grešnik po skesani obtožbi prijeten notranji mir.

Tiho se je splazil na travnik in legel v najskrivnejši kot prav k ograji soseda Primoža, da bi mu mati zemlja vzela iz grešnega telesa pekoče bolečine. Tu se je umiril in zaspal. Medtem pa je nalahno prikrevsal do ograje stric Primož. »Ahà,« je brundal, »tukaj si! Le čakaj me!« Stegnil je dolge roke skozi špranje in zagrabil z roko za fantovo uho ter začel sistematično vleči. »Joj, moje uho! As!« Binček se je stresel in vpil. Presenečenje je bilo bridko in nenaadno. »Joj, moj bičevnik!« je zlohотно posnemal stric Primož in izpustil pripravne uhlje šele, ko so postali višnjevi kot češplje.

Znova je začel Binček premišljevat nauk o tihi zadovoljnosti, ki jo prinese dobra izpoved. Hvala lepa, je ponavljal v solzah, take nepopisne občutke prepuščam rad gospodu Janezu.

Še drugi dan, ko je po prazniškem razpoloženju o priliki prvega sv. obhajila zagledal doma na mizi štruklje in dišeče klobase ga ni popolnoma minulo bridko občutenje preteklega dne. Stojte je nosil dobre jedi v usta. »Pa se vsedi, Binček!« je prigovarjala mati. Sedi! Kako, ko je pa še vedno bolelo odzadaj!

Šele ko so se odtajali udarci, splaknila ušesa in je materin »žegen« polagoma izgubil moč, je Binček prišel k zavesti. Zvedel je, da je Čičkov Tonček njegov najzvestejši prijatelj, odvezal vozle pri njegovi rutici, vzal ven grešni protokol in tekla od hiše do hiše, da je sporočil Binčkove zločine na pristojne naslove. V dokaz resnice mu je kajpada služil Binčkov lastnoročni podpis.

Binček pa je doberšen del svojih srečnih občutkov prve spovedi stresel že drugi dan na hrbet Čičkovega Tončka in dodobra poplačal njegovo zvesto prijateljstvo. Od takrat Binček ne piše več grehov.

DENAR.

Denar, sveta vladar, pravi prislovica. Res je, vsega lahko kupiš za denar. Je pa tudi denar vse. Ko čuješ besedo »denar«, se navadno zmisliš na kovani denar. V

resnici pa rabijo narodi vse mogoče kot plačilno sredstvo. Običajno kroži kot denar predmet, ki ga ima dostično ljudstvo ali kraj v izobilju. Stari pastirski narodi so plačevali z govedom. Odtod tudi latinska beseda za denar »pecunia«, ki izvira od besede pecus, kar pomeni govedo. Stari Slovani so imeli dosti lanu za platno. Zatorej so oni plačevali; izraz pride od besede platno; platiti pravijo še danes Hrvatje. Kot denarna enota je v starih sredozemnih deželah veljal en suženj. V krajih ob Tsadskem jezeru, v Novi Gvineji in celo v Abesiniji plačujejo še danes s sužnji. Še bolj zanimiv slučaj plačevanja v naravi je znan iz zakonodaje stare republike Chile v južni Ameriki. Tam je določala postava, da mora vsakdo odrajtati davke v naravi. Kaj pa brezposelni in nemaniči? Ti so pa vsako toliko morali »nekaj« narediti v papir in poslati za davke. Tako so tudi ti zadostili postavi, naj se davki le v naravi odrajtajo...

Sloviti srednjeveški potovalec Marco Polo piše v svojih potopisih: »V tej deželi Kaidu (najbrže Kitajska) so slani vrelci, iz katerih dobivajo sol na ta način, da vodo v ponvi prekuhavajo. Ko je voda eno uro vrela, se naredi slana kaša, ki jo sušijo na razbeljenih kamenih. Na to udarijo cesarski pečat in nihče razen cesarskih uradnikov ne sme izdelovati takega denarja.« V Abesiniji še danes strdijo sol v dolge paličice, ki služijo kot denar. Podobno delajo na Kitajskem s čajem. Stisnejo ga v opeke in to je že velika svota. Rusi so svoje posadke ob rusko-kitajski meji plačevali s tem »čajnim denarjem«.

Dežela faraonov, Egipt, je bila žitnica sveta. Egipčani so vse kupovali z žitom. Tudi v stari Babiloniji so posestva cenili najprej v žitu, potem šele v srebru. Vzhodno afriški narodi pa še danes računajo le v žitu.

Tržni red z otoka Islanda iz l. 1420, določuje: za 42 komolcev dobrega platna moraš dati 120 polenok srednje velikosti; za mehur tobaka dve polenoki in pol. Tako so računali tudi na otoku Novi Fundland.

Zelo v rabi so pri narodih na nizki kulturni stopnji kameniti izdelki. Nekateri papuanski rodovi na otočju Tihega oceana imajo pred kolibami par velikanskih mlinskih kamenov. To je njih denar. So sigurni, da jim ga nihče ne odnese. Znano je, da od Črnca vse kupiš za niz steklenih biserov. Arabski potopisec iz 10. stoletja Ibrahim Ibn Jakub sporoča, da imajo narodi na Češkem cele skrinje polne tenkega platna. Za platno, pravi Arabec, kupiš lahko tam gori celo srebro in zlato.

Papirne bankovce so poznali na Kitajskem že pred 1000 leti. Svet računa danes zvečinoma le z zlato ali srebrno podlago. Polagoma bodo pa zlato in srebrni kovani novci zginili v državne banke, za plačilno sredstvo pa bodo veljali kot že v Ameriki le še čeki, t. j. nakazilo na tolikšno in tolikšno vrednost. Seveda, nakazal bo lahko le, kdor bo kaj imel.

R. B.

TAJNE IZ KRALJESTVA RASTLIN.

I.

HITRO ŽIVLJENJE.

Precej naglo raste neke vrste drevo na Javi, Albicija, ki zraste v 9. letih 33 m visoko; to se pravi povprečno 1 cm na dan.

Malo bolj hitro se pomikajo hmeljevi poganjki. V enem poletju napravijo do 12 ali povprečno 13 cm na dan. Neprimeroma hitreje so pa bambusove mladice. Te zrastejo že v eni minuti 0.6 mm. Pecelj, ki nosi prašnike na naših žitaricah, raste z isto hitrostjo, kot jo ima veliki kazalec na uri, namreč 1.8 mm v minuti. V enem dnevu bi zrastel $2\frac{1}{2}$ m. Bilo bi prav zanimivo gledati, kako se pomika naprej, toda tega ne vidimo, ker raste vsega skupaj samo par minut. Je že preskrbljeno, da ne raste nobena reč previsoko. Tudi bambus se ustavi pri osemem ali devetem metru.

Sicer so vse te številke le povprečne, če bi se rast nadaljevala vedno v enaki meri. Toda rastlina raste čez dan, ponoči počiva; včasih raste hitreje, včasih počasneje; pozimi počiva, na pomlad raste zelo hitro.

Mnogo počasneje pa raste rastlina na širino. Lipa se odebeli dnevno za 0.21 mm. Med najbolj nagle spada buča, ki se razširi za $14\frac{1}{2}$ mm dnevno in pridobi na teži do 144 g dnevno.

II.

V SVATE VABIJO.

Rastline imajo pisane ali barvane cvete tudi zato, da vabijo žuželke, ki jih potem oplodijo s prenašanje n cvetnega prahu (peloda). Bela barva cvetov prevladuje tem belj, čim manjši je obisk žuželk. Proti severu je vedno manj žuželk; zato pa je več belih cvetov. Tako pride v Nemčiji na 10 pisanih (barvanih) cvetov 5 belih; na Laponskem 8, na Grönlandu 11, na Svalbardu (bivši otoki Spitzbergen) že 16.

III.

ČUDO INDIJE.

Pri Bombayu je v reki Nerbudda otok, na katerem raste neke vrste smokva**banya**, ki jo je za cel gozd.

Ze Nearchus, ki je spremljal Aleksandra Velikega, piše o tem drevesu zelo spoštljivo. Omenja, da se sestoji iz več tisoč manjših in večjih debel in da je ne popisno čudo bajne indijske dežele.

Drevo je l. 1783. orkan močno poškodoval; precej ga je raztrgal in odnesel, vendar je še tako veliko, da lahko v njegovem zavetju opravlja 600 do 700 romarjev hkratu svoje pobožnosti.

IV.

STRUPENE KAČE.

Pri nas so koprive še zelo nedolžne. Malo peče, pa je kmalu dobro in se ne pozna več. Ni pa tako v vročih tropskih krajih. Imenujejo jih »kače med rastlinami«, ker pičijo kot kače.

Na pamijski planoti in na Malajskem so koprive, s katerimi se ni šaliti. Ze samo malo če se jih dotakneš

z roko, pa ti ohromi ali otrpne za nekaj ali več časa. Včasih ne pomaga nič, nego da 'si daš odrezati roko, zakaj strup, ki ga imajo koprive v bodicah je tako močan, da postane lahko tudi smrtnonevaren. Niso redki slučajji, da je kopriva človeka umorila s tem strupom.

Prav dobro poznajo te koprive indijski fakirji, ki jih uporabljajo velikokrat v zdravilstvu.

V.

VODOMET V SOBLI.

Priljubljena sobna rastlina, ki jo vrtnarji poznajo pod imenom *Colocasia* (prava domovina so tropski kraji), izloča čez noč do 100 cm³ vode. Zanimivo je pri tem to, da izloča včasih vodo pod takim pritiskom, da meče vodne kapljice v loku v zrak in je podobna pravemu vodometu.

A. Kn—p.

JUDOVSKE SMEŠNICE.

Levi: »Rebeka, preden odideš v Ameriko, spravi svojo zlatanino v skrinjo!«

Rebeka: »Kako pač, mar ne veš, da jo bom oblekla, ko se bom sprehajala po parniku.«

Levi: »Neumestni! — Pomisli, kaj bi bilo, ako bi se parnik potopil in bi se tvoje truplo ne našlo!«

Brez strahu.

Kapitan: »Vse je izgubljeno, ladje ne moremo rešiti!«

Mojzes: »Slišiš, Ilkey, kaj pravi kapitan, ladja se bo potopila!«

Ilkey: »Le naj se, saj ni naša!«

Varčnost.

Rahela: »Povej mi, zakaj jemlješ vedno le Izaka s sebo, kadar greš ribarit in nikdar Jakoba?«

Abel: (njen) mož: »Zato ker je zdravnik rekel, da ima Izak gliste!«

Prebrisanec.

Neki mož gre k judu in kupi jopo. Medtem ko se Jud obrne, da bi mu ponudil še hlače, mož ubeži iz tršgovine. Orožnik mu je hitro za petami z revolverjem. Jud pa kriči nanj: »Streljajte le na hlače, jopič je moj!«

UGANKE.

Urednik Peter Butkovič—Domen.

UGANKARJEM.

Pričujejoče uganke so ocenjene po točkah, katerih vsota znaša 50. Priobčili bomo samo rešilce z najmanj 25 točkami. Nagrade bomo razpisovali in žrebali vsake tri mesece. Sešteli bomo vse točke pravilno rešenih ugank in jih delili s 3. K vsaki rešeni uganki je treba pripisati tudi način rešitve, ne le končno rešitev,

katero je morda rešilec zvedel pri svojem so-
sedu. Rešitve pošljite v zaprti kuverti. V pi-
smu mora biti rešitev samo enega reševavca,
ki naj navede svoj natančen naslov. Dajali
bomo 3 stalne nagrade: za prvo treba imeti
50—40 točk, za drugo 40—30 točk, za tretjo
30—25 točk. Poleg teh izžrebamo vsakemu de-
setmu rešilcu še književni dar.

Za prvo trimesečje razpišemo sledeče na-
grade:

1. nagrada: usnjata torbica (aktovka).
2. nagrada: lep namizni prt.
3. nagrada: pisalno orodje.

Vse ugankarsko gradivo: nove originalne
uganke in vse rešitve pošljite samo na uredni-
ka Petra Butkoviča, župnika v Zgoniku (Sgo-
nico, P. Prosecco, prov. Trieste). Če želite od-
govora, priložite znamko! Rešitve pošljite do
1. junija.

VRAZA.

(Rade. — Šteje 5 točk.)

Če sem z l končano,
ti koristim neprestano.
Nazaj pa isto brano,
ti zadam nevarno rano.

POSETNICA.

(Branko. — Šteje 7 točk.)

E V. D O R N I K

Kaj je ta mož po svojem stanu?

SPREMENITEV.

(France. — Šteje 8 točk.)

P	E	T	E	R
*	—	—	—	*
P	o	l	l	R
P	*	—	*	*
*	—	*	—	*
M	F	F	*	*
P	A	V	E	L

Spreminjaj črke v besedi *Peter* tako, da dobiš po
šesti spremembi besedo *Pavel*. Spreminjajo se le črke z
zvezdico. Pri vsaki spremembi dobiš novo besedo.

BESEDNA UGANKA.

(J. Ložar. — Šteje 9 točk.)

- • — — — — mazilo
- — — — — bolezen
- — — — — sorodnik
- — — — — mesto v sev. Evropi
- — — — — • • • • • ptič

Namesto pik in črt vstavi primerne črke, da dobiš
besede poleg stoječega pomena. Črke namesto črt dajo
pregovor.

KRIŽANICA.

(Branko. — Šteje 10 točk.)

1	s	i	12		2	a	15
			3	l	t		l
4	l	11	k		5	14	a
		k				v	
6	t		13		7	e	16
			8	e	m	a	
9	v	č			10	m	e

Besede pomenijo:

a) vodoravno:

1. jed, 2. shramba za med, 3. glaš, 4. orožje, 5. vrsta
pesmi, 6. orožje, 7. hitro premikanje, 8. žensko krstno
ime, 9. čas teme, 10. orožje.

b) navpično:

1. začimba, 2. število, 6. izraz v glasbi, 7. kazalna
beseda, 11. organ vida, 12. vodna žival, 13. vir toplote,
14. število, 15. kraj, kjer stojimo, 16. bolezen.

KONJICEK.

(Jože. — Šteje 11 točk.)

ob		de	m	gub	brod	stre		prod
li	pa	po	tre		lo	ni	A	bin
	ščen	je	Bo		la	li	Go	
Stras	pre	no	pa		čin	bov	glo	li
stre	hr	*	m		ma	*	mor	vi
pla	sefn	za	več		za	so	pa	iz
ja	lo	vi	lost		za	je	nih	no
pe	val	ja	le		no	ne	ga	ob
vdar	va	na	sreč	iz	vzdi	stal	bur	bes

Odgovorni urednik *dr. Engelbert Besednjak.*

Tiskala *Katoliška tiskarna* v Gorici. (Za tiskarno
odgovoren *Ludovik Špacapan.*)